

Стенографски дневник

НА

11. заседание

Четвъртък, 26 февруари 1948 г.

(Открито в 15 ч. 45 м.)

Председателствувал подпредседателят д-р Георги Атанасов;
Секретари: Илия Радков и Димитър Чорбаджиев.

СЪДЪРЖАНИЕ

	Стр.		Стр.
Съобщения:		Говорили: Славко Пушкарков	88
Отпуски	83	Елена Гавраилова	89
Законопроекти	83, 97	Димо Казасов	90
Дневен ред:		3. За отчуждаване на едрата градска собственост (Приемане на първо четене)	91
Законопроекти:		Говорили: Павел Цолов	92
1. За радиото. (Приемане на първо четене)	83	Васил Василев	93
Говорили: Костадин Ганев	85	Кръстю Педков	94
Георги Босолов	86	М-р Ради Найденов	95
2. За кинематографията. (Приемане на първо четене)	86	Дневен ред за следващото заседание	97

Председателствувал д-р Георги Атанасов: (Звъни) Присъствуват нужното число народни представители. Откривам заседанието.

(От заседанието отсъствуват следните народни представители: д-р Александър Георгиев, Александър Петров, Алексан Бонев, Анастас Циганчев, Ангел Бъчваров, Ангел п. Илиев, Андрей Михайлов, Асен Чапкънов, Атанас Биволарски, Атанас Минков, Билал Муратов, Дурмазов, Борис Бонев, Борис Маринов, Борис Николов, Васил Горанов, Васил Иванов, д-р Васил Ханджиев, Васил Ацев, Веселин Дашин, Витко Ивков, Вълчо Цанков, Ганчо Минев, Генчо Райков, Георги Григоров, Дамян п. Христов, Дара Михайлова, Денчо Попов, Димитър Греков, Димо Костадинов, Дойчо Чолаков, Дюню Сербезов, Дочо Шилков, Драган Стойнов, Елена Илиева, Енчо Стайков, Ефрем Митев, Желю Тоичев, Запоян Ташев, Захари Христов, Иван Андреев, Иван Димитров, Иван Евтимов, Иван Попов, Иван Делев, Иван Чонос, Иван Зурлов, Иван Мамирев, Иван Наков, Иван Чуков, Илия Вълчев, Илия Георгиев, Кемалов, Илия Добрев, Йордан Петков, Йордан Попов, Йордан Костов, Йордан Маргенов, Камен Червешки, Кирил Пешев, Константин Русинев, Коста Крачанов, Коста Спасов, Костадин Велев, Костадин Лазаров, Крум Милушев, Кръстю Кръстев, Любен Гумиеров, Магда Димитрова, Магра Гюлева, Манол Златков, Марин Тинчев, Маринов, Мата Гюркеджиева, Михаил Попов, Младен Биджов, Недялка Душкова, Никола Разлоганов, Никола Колев, Минчев, Никола Дрънговски, Никола Палагачев, Никола Янев, Нинко Стефанов, Пело Пеловски, д-р Пенчо Костурков, Петко Лалов, Петър Анастасов, Петър Бабков, Петър Бомбов, Петър Запранов, Петър Ковачев, Петър Тодоров, Петър Панайотов, Петър Пергелов, Петър Янчев, Първа Димитрова, Сава Дълбоков, Спас Христов, Спаска Воденичарска, Станю Василев, Стела Благоева, Стоян Гюрова, Стоян Попов, Тано Цолов, Тодор Атанасов, Тодор Найденов, Тодор Янакиев, Тоню Бонев, Хафуз Генджев, Христо Георгиев, Цанко Григоров, Цоло Кръстев, Черню Чендов и Янчо Георгиев)

Съобщавам на г-да народните представители, че бюрото на Народното събрание е разрешило отпуск на следните народни представители: Алексан Бонев — 1 ден, Атанас Минков — 2 дена, Борис Маринов — 2 дена, Владимир Попгенов — 4 дни, Георги Давидов — 2 дена, Диню Тодоров — 3 дни, Елена Илиева — 4 дни, Иван Тренчев — 5 дни, д-р Йордан Чернев — 1 ден, Крум Рангелов — 8 дни, Петра Иванова — 3 дни, Стефан Ковачев — 7 дни, Стойчо Рамков — 1 ден, Тодор Христов Живков — 1 ден и Тоню Бонев — 6 дни.

За следните народни представители, които са използвали досега повече от 20 дни отпуск, е нужно съгласието на Народното събрание.

Народният представител Исмаил Халилов иска допълнителен отпуск 10 дни. Моля ония г-да народни представители, които са съгласни да се уважи това искане, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Народната представителка Магда Димитрова иска допълнителен отпуск 14 дни. Моля ония г-да народни представители, които са съгласни да се уважи това искане, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Народният представител Спас Христов иска допълнителен отпуск 20 дни. Моля ония г-да народни представители, които са съгласни да се уважи това искане, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Съобщавам на Великото народно събрание, че група народни представители са внесли законодателно предложение за изменение и допълнение на закона за признаване юридическа личност на комитетите на Отечествения фронт.

Това предложение ще бъде отпечатано, раздадено и поставено на дневен ред.

Пристъпваме към разглеждане на обявения за днешното заседание дневен ред.

Бюрото на Великото народно събрание предлага, първата точка от дневния ред — първо четене на законопроекта за кинематографията — да остане на второ място, а на първо място да се разгледа втората точка от дневния ред:

Първо четене на законопроекта за радиото.

Моля ония г-да народни представители, които са съгласни с това предложение, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля секретаря да прочете законопроекта за радиото.

Секретар Илия Радков (з): (Чете)

МОТИВИ

към законопроекта за радиото

Другарки и другари народни представители! С наредбата-закон от 1945 г. радиото е обявено за монопол, т. е. изключително право на държавата. По време на създаването на споменатия наредба-закон монополът на радиото се е осъществявал от Главната дирекция на п. т. т. и от тогавашното Министерство на войната. Във връзка с техническия напредък, това мощно средство за съобщение и пропаганда се използва от редица държавни органи за свои служебни цели и нужди. Между това и в международния живот радиото играе извънредно важна роля, поради което с редица международни конвенции се наложил разпределението на радиовълните и въвеждането на ред в използването изобщо на радиото.

Следователно, както от международни, така и от съображения за поддържането в страната на ред при използването на радиото, налага се създаването на един нешетен и не постоянно действащ междуведомствен орган, който да следи за това, щото българските радиоразпръсквателни и радиопредавателни станции да не си пречат една на друга и да спазват международните конвенции, уреждащи тази материя.

С предлагания законопроект се определя по-точно обемът на държавния монопол върху радиото. Разпределя се този монопол между държавните органи, които се ползват за осъществяването на възложените им задачи от радиото и се създава Висш радиосъвет за целите на координирането и контрола върху българските радиопредавателни и радиоразпръсквателни станции, тъй като с цел да не си пречат една на друга и на чуждите радиостанции.

Във вид на радиоприемни централи за озвучаване на населени места, изключително частни жилища на гражданите, радиото прониква широко в народния бит. Време е да се уреди законодателно този въпрос, като се предвиди (което и прави предлаганият законопроект) редът за инсталирането на радиоприемни централи и техните взаимоотношения с главния програмен радиосектор на държавата в лицето на Главната дирекция на радиоразпръскването и радиофикацията.

Законопроектът внася необходимите изменения и наказателните санкции за нарушение в областта на използването на радиосъоб-

пителни, радиоразпръсквателни станции и радиоприемни централи, както и отделни радиоприемници, които положения в закона от 1935 г., при сегашните условия, са доста остарели.

Председател на Комитета за наука, изкуство и култура:
Министър: Вълко Червенков

ЗАКОНОПРОЕКТ

за радиото

Глава I

Общи разпоредби

Чл. 1. Радиото в България е монопол на държавата.

Монополът в радиото обема:

- построяване и поддържане на радиосъобщителни и радиоразпръсквателни станции и уредби;
- предаване и приемане на радиотелеграфни знаци и образи на разстояние;
- разменяване радиотелефонни разговори на разстояние;
- разпръскване чрез радиопредавател говорима реч, музика и подвижни образи за общо ползуване;
- предаване на говорима реч, музика и образи за общо ползуване по проводници.

Чл. 2. Монополът върху радиото и неговото изпълнение се възлага:

- на Министерството на пощите, телеграфите и телефоните, относно произвеждането и инсталирането на радиоуредби и използването им за предаване на радиотелеграфни знаци, образи и радиотелефонни разговори, както и определяне типовете на упоменатите съоръжения, в случаите, когато тяхното произвеждане е възложено на други държавни предприятия;
- на Комитета за наука, изкуство и култура, респективно Главната дирекция на радиоразпръскването и радиофикацията, относно произвеждането, инсталирането на радиоуредби и използването им за предаване на говор, музика и подвижни образи (телевизия) за общо ползуване, както и определяне типовете на упоменатите съоръжения, в случаите, когато тяхното произвеждане е възложено на други държавни предприятия;
- на Министерството на народната отбрана и Министерството на вътрешните работи относно произвеждането, инсталирането и използването на радиоуредби за нуждите им.

Всички останали министерства, дирекции и институти могат да устройват радиосъобщения за своите служебни нужди, с разрешение на Министерския съвет, по предложение на съответния министър, след вземане на мнението на Висшия радиосъвет.

Чл. 3. Подробности по радиосъобщенията за служебните нужди на отделните министерства се уреждат с отделни правилници, одобрени от съответните министри, след вземане на мнението на Висшия радиосъвет, с изключение тези на Министерството на народната отбрана и Министерството на вътрешните работи.

Чл. 4. Строеж и използване на радиосъобщителни и радиоразпръсквателни станции и уредби може да бъде разрешен и на учреждения и организации, които работят в полето на науката, с предварително разрешение на Министерството на пощите, телеграфите и телефоните, на Комитета за наука, изкуство и култура и на Министерството на вътрешните работи.

Чл. 5. Право на строеж или използване радиосъобщителни уредби за предаване на знаци може да бъде дадено и на радиолюбители, с предварително разрешение и регистриране пред Министерството на пощите, телеграфите и телефоните и Министерството на вътрешните работи.

Чл. 6. Радиосъобщителните уредби на всеки чуждестранен кораб, яхта, лодка, управляван балон или друго преносително средство, идващо от чужбина, се запечатват веднага след пристигането на споменатите преносителни средства на българска територия.

Чл. 7. На Комитета за наука, култура и изкуство, респективно на Главната дирекция на радиоразпръскването и радиофикацията, се дава монополното право да препредава, без да заплаща възнаграждение на заинтересуваните, всякакви театрални, оперни и оперетни представления, концерти, сказки, манифестации, митинги, литературни и музикални продукции и други подобни от този род, които тя намери за необходимо, предназначени за общо радиоприемане.

Чл. 8. За упражняване на контрол върху всички радиоуредби, радиопредавания и служби и за координация между отделните ведомства се създава Висш радиосъвет.

Висшият радиосъвет има следните задачи:

- да разпределя и определя вълните или лентите от вълни и максималната мощност, на които могат да работят българските радиопредаватели, съобразно международните конвенции и нуждите на страната;
- да следи за спазването на горните нареждания, като възлага на съответни технически служби подслушване на радиопредаванията в страната и измерване точността на вълните и мощността на радиопредавателите;
- да разглежда оплакванията относно взаимното пречене между радиослужбите и различните ведомства в страната и тия, постъпили от чужбина, и да дава мнение за отстраняване на пречките;
- да разглежда и дава мнение за всички закони и правилници, засягащи радиослужбите в страната;
- да одобрява схемите и техническите качества на радиоуредбите, радиоапаратите, измерителните инструменти, радиочасти, радиоматериали и др., които ще се произвеждат или внасят в страната за устройството на разните радиоръзки, освен тия на Министерството на народната отбрана и Министерството на вътрешните работи.

Чл. 9. Съставът и устройството на Висшия радиосъвет се уреждат с правилник, одобрен от Министерския съвет по предложение на министъра на пощите, телеграфите и телефоните.

Глава II

Радиотелеграфна и радиотелефонна служби

Чл. 10. Всички частни лица имат право да разменят телеграми, радиотелеграми и да водят радиотелефонни разговори, като използват радиостанциите на Министерството на пощите, телеграфите и телефоните.

Чл. 11. Радиостанциите на останалите ведомства нямат право да предават, частни телеграми, радиотелеграми и радиотелефонни разговори, освен в случаите, предвидени в международните конвенции.

Чл. 12. Радиотелеграмите и радиотелефонните разговори трябва да отговарят на всички условия, предвидени за международните и вътрешни телеграми и телефонни разговори, разменявани от държавните телеграфни и телефонни мрежи.

Глава III

Радиостанции

Чл. 13. Радиосъобщителните и радиоразпръсквателните станции принадлежат само на държавата.

Чл. 14. Радиоприемните централи могат да принадлежат на Главната дирекция на радиоразпръскването и радиофикацията, на народните съвети, на обществени организации, на държавни и обществени предприятия.

Чл. 15. Всички радиоприемни централи на народни съвети, обществени организации и държавни и обществени предприятия се инсталират само след писмено разрешение на Главната дирекция на радиоразпръскването и радиофикацията и се намират под нейния технически и программен контрол.

Радиоприемни централи, които пренасят радиопрограми за частни жилища, могат да приемат и предават само програмите на българските държавни предаватели. Предаването на местна програма става само след съгласието на Главната дирекция на радиоразпръскването и радиофикацията и в строго определено от нея време.

Чл. 16. При инсталирането на радиоприемни централи могат да бъдат използвани наличните в наследеното място или между населените места силовокожи и слабокожи надземни или подземни мрежи, след предварително съгласуване със съответните ведомства.

Глава IV

Правоползуване от радиоприемници

Чл. 17. Радиослушането в България е свободно и всеки има право да притежава собствен радиоприемник.

Всеки радиослушател, който пожелае да се ползва от радиоприемник, е длъжен предварително да се снабди с позволение, като заплати установените радиоабонаментни такси.

Лица, които са прослужили по ведомството на Министерството на п. т. и на Главната дирекция на радиоразпръскването и радиофикацията десет години, се освобождават пожизнено от радиоабонаментна такса. Лица, които са прослужили една година по ведомството на Главната дирекция на радиоразпръскването и радиофикацията, се освобождават от радиоабонаментна такса за времето, през което служат по ведомството на същата.

Държавните, общинските и обществените органи, институти и организации заплащат радиотаксите за използването от тях радиоапарати и уредби на общо основание, с изключение на Министерството на народната отбрана, Министерството на вътрешните работи и Дирекцията на печата, за радиоапаратите и уредбите им за служебни цели.

Чл. 18. Всеки, който пожелае да ползва радиоусилвателна уредба, е длъжен предварително да се снабди с позволение.

Чл. 19. Редът за снабдяване с позволение, предвиден в членовете 17 и 18, се урежда с правилник, издаден от Комитета за наука, изкуство и култура, одобрен от Министерския съвет.

Чл. 20. Всеки, който иска да открие работилница или магазин за радиоприемници, радиоусилвателни уредби или части за такива, е длъжен да се снабди предварително с толкова позволение за занаятчийско производство или пратотъргуване, колкото работилница, магазин или клонове притежава. Позволенията се издават от Главната дирекция на радиоразпръскването и радиофикацията, освен онези, изисквани от съответните ведомства за упражняване на занаят.

Чл. 21. Всеки редовен радиоабонант има право да слуша радиоразпръсквателни програми, предназначени за общо ползуване, без, обаче да използва апарата си за приемане, записване, пространствено или използване радиотелеграфни знаци, имащи характер на кореспонденция, и радиотелефонни разговори.

Чл. 22. Таксите за ползуване от радиоуредба се определят по вид и размер в таблици, одобрени от Министерския съвет, по доклад на председателя на Комитета за наука, изкуство и култура, след предварително писмено мнение на министъра на финансите. Неизплатените доброволно радиоабонаментни такси и глоби, предвидени в настоящия закон и таблиците за таксите, се събират принудително, по реда за събиране на преките данъци, въз основа на заповед, издадена от председателя на Комитета за наука, изкуство и култура или от упълномощено от него лице. Тази заповед не подлежи на обжалване.

Глава V

Радиосмущения

Чл. 23. Притежателите на частни електрически съоръжения, които при употреба или при произвеждане на електрическа енергия смущават радиоприемането на държавните приемно-предавателни станции, се задължават да преустроят или снабдят своите съоръжения с подходящи противосмущителни уреди за отстраняване или, ако това е невъзможно, за намаляване силата на радиосмущенията.

Чл. 24. Търсенето и откриването източниците на радиосмущенията се извършва от органи на Главната дирекция на радиоразпръскването и радиофикацията по постъпило оплакване от радиоабоната. Определянето на най-подходящи противосмущителни уреди и тяхното монтиране се извършва от органите на Главната дирекция на радиоразпръскването и радиофикацията срещу заплащане на определена такса.

Чл. 25. Всички производители, продавачи и собственици на електрически машини, уреди и инсталации, които биха смущавали радиоприемането, се задължават да ги обезвредят преди същите да бъдат пуснати в експлоатация.

Чл. 26. В случай че смущащото съоръжение е от такъв вид, че поставянето на каквито и да било противосмущителни уреди ще наруши неговото функциониране или пък въобще няма начин за премахване на произвежданите от него смущения, Главната дирекция на радиоразпръскването и радиофикацията има право да определи часовете на работа на съоръжението, като взема предвид времето на предаване на българските радиопредаватели и интересите на притежателя на съоръжението.

Това право Главната дирекция на радиоразпръскването и радиофикацията може да упражни само със съгласието на председателя на Комитета за наука, изкуство и култура и министъра, под чието ведомство попада инсталацията.

Чл. 27. Когато електрическото съоръжение произвежда радиосмущения, поради лошото състояние и поддържане, притежателят му е длъжен в срок, предписан от Главната дирекция на радиоразпръскването и радиофикацията, сам и за своя сметка да поправи и постави съоръжението си в добро състояние.

Глава VI

Наказателни разпоредения

Чл. 28. Който използва радиостанцията за предаване на частни съобщения, без да има право за това, се наказва с глоба до 100.000 лв. и тъмничен затвор до две години.

Чл. 29. Наказва се с тъмничен затвор до две години и глоба в размер до 100.000 лв. и с конфискуване на апаратите, който:

а) построи или използва радиопредавателни уреди без да има специално писмено разрешение или ги използва за недоволени по даденото му позволено цели;

б) внася без разрешение изменение в дължината на вълната, мощността, повиквателния знак, схемата и вида на съобщението на радиосъобщителни инсталации;

в) умислено посочи или смущава държавна радиосъобщителна или радиоразпръсквателна станция.

Предвиденото наказание в настоящия член се отнася и за длъжностните лица от радиостанциите, използващи от държавни, обществени и др. и автономни учреждения.

Чл. 30. Който предава неверни повикателни или заблуждаващи знаци за помощ, злополука или тревога, се наказва с тъмничен затвор до две години и глоба до 200.000 лв.

Чл. 31. Който наруши тайната на радиотелеграфната, радиотелефонната кореспонденция и радиотелефонните разговори, като ги приема и използва за някаква цел, се наказва с тъмничен затвор до 10 години и глоба до 500.000 лв., като инсталацията се конфискува, ако е съществено на провинения. а позволено целта се унищожава.

Чл. 32. Който построи и използва тайни радиосъобщителни уреди или радиоразпръсквателни такива за цели, застрашаващи държавната сигурност и отбрана, се подвежда под отговорност по закона за зацита на народната власт.

Същата отговорност носи и оня, който използва за такива цели разрешени радиоразпръсквателни и радиосъобщителни уреди.

Чл. 33. Наказва се с глоба от 500 до 1000 лв.:

а) който се ползва от кристален детектор без позволение;

б) който включи допълнителен високоговорител за използване;

в) който се ползва с по-мощен приемник от регистрирания от него.

Чл. 34. Наказва се с глоба от 1.000 до 10.000 лв., който се ползва от лампов радиоприемник или от усилвателна уредба без да има позволение.

Чл. 35. Занаятчия или търговец на радиоприемници или части за такива, който упражнява занаята си без да се снабди с позволение за това, изискуемо по настоящия закон, се наказва с глоба до 50.000 лв.

Чл. 36. Занаятчия или търговец, който произведе или внесе и разпространи радиоуредби, радиоапарати, измервателни радиотехнически инструменти, радиочасти, радиоматериали и др., неговизащи из техническите изисквания, съгласно правилника към настоящия закон, се наказва с глоба от 10.000 до 100.000 лв. и се отнема ладеното му разрешение за това.

Чл. 37. Наказва се с глоба от 5.000 до 10.000 лв. притежателя на смущаваща инсталация, който отстранява поставени от органите на Главната дирекция на радиоразпръскването и радиофикацията противосмущителни уреди.

Чл. 38. Нарушенията по закона за радиото, правилниците за радиослужбата и наредбите по прилагането им се установяват от органите на Главната дирекция на радиоразпръскването и радиофикацията, на Министерството на п. т. т. или на милиционерските власти, с актове, подписани от съставителите, нарушителите и поне от един свидетел. Актовете за нецелесъобразни радиосъобщителни такси се съставят от инспекторите на станциите или съответните радиоабонаментни служители в п. т. т. станции.

Чл. 39. Служителите, които открият нарушители и констатира

Чл. 40. Глобите в размер до 10.000 лв. не подлежат на обжалване, а останалите подлежат на обжалване по реда, предвиден по закона за наказателното съдопроизводство.

Чл. 41. Всички глоби по настоящия закон се събират по реда, предвиден по реда за събиране на преките данъци, ако нарушителят не е внесъл доброволно сумата в срок 1 месец от датата на постановлението.

Преходни разпоредения

Чл. 42. Подробностите по приложенията на настоящия закон, както и устройството и работата на съответните служби се уреждат с правилници, одобрени от съответните министри, постановления на Министерския съвет и укази на Президиума на Народното събрание.

Настоящият закон отменя наредбата-закон за радиото от 31 януари 1935 г. и всички общи и особени законни бюро изготвиха му противоречат.

Председателстващ д-р Георги Атанасов: Пристъпваме към разисквания.

Има думата народният представител г-н Костадин Ганев.

Костадин Ганев (к). (От трибуната) Другарки и другари народни представители! Когато се разглежда законопроектът за радиото, мене ми се струва, че не е излишно да се кажат няколко думи за развитието на радиослужбите, което доведе правителството до изготвянето на този законопроект.

У нас радиотелеграфията датира от 1912 г., когато зад Софийската гара се построи първата тъй наречена искрова радиопредавателна станция. Макар стар образец, от която бяха вдигнали ръце и работещите с нея, и другите станции в света, на които пречеше поради своята техническа изостаналост, тя обслужва държавните и частни нужди до 1928 г. Тогава се пуна модерната лампова радиопредавателна станция с два предавателя, по един на дълги и къси вълни. Приемниците бяха инсталирани в Кумарница и Централната станция с всичко четири бюра, три на дълги и едно на къси вълни. Приемателните бюра, при все че бяха построени с модерни съоръжения, не задоволяваха нашите техници и те почнаха усъвършенстването им, като към бюрото изготвиха нови два приемника на къси вълни с много по-опростена манипулация за операторите, но същевременно много по-стабилни в приемането. Техниците също направиха токоизправители за използване на електрическата енергия и заместиха акумулаторните батерии, с което се направи доста чувствителна икономия на материали.

Техниката се разви, службите се разрастваха, чрез радиото вече влизаме във връзка не само с Европа, но и извън нея. Този директен връзка за предаване на телеграмите по радио носи известни икономии от неплащане транзитни такси, каквито следваха да се плащат, ако предаването би станало с посредничеството на чужди станции и администрации по жирич път. И за това радиопредавателите, заварени на 9 септември 1944 г., се оказаха недостатъчни да задоволят тези нужди. Благодарение предаността и уменията на нашите техници, през миналата година за пръв път се построиха два нови радиопредаватели. Тази година са запланирани други два. Така, евентуално и чрез купуваче, ще можем да преодолеем кризата, която сега изживява радиопредаването ни.

За едно по-организирано радиоразпръскване у нас може да става дума в 1934 г., когато на любителско-търговски начала беше построена радиоразпръсквателната станция в Павлово край София с мощност 0.5 киловата, мощността на която в последствие се повишава до 1.5 киловата. В 1936 г. се открива радиоразпръсквателните станции във Варна и Стара Загора с мощност 2 киловата. В 1937 г. се открива Вакарелският предавател с мощност вече 100 киловата. В 1935 г., по силата на първата наредба-закон, радиопредаването се изменя из частните ръце от държавата и следва неговото развитие, което току-що казах. Естествено, с развитието на техниката, с разрастването на радиослужбата, поради международните отношения и най-главното поради промяната, която стана в нашия обществен, политически и стопански живот, тази наредба-закон от 1935 г. не отговаря вече на пътя за радиофициране на нашата страна и създава единство във всички радиопредавателни. Ето това наложи предлагания ни законопроект за радиото.

Според разглеждания законопроект постройката и поддържането на радиостанциите, както и радиото във всичките негови форми — радиопредаване, радиоразпръскване, радиотелефонни и образно предаване — е монопол на държавата. Това се налага от добре разбраните задачи, които се поставят въобще на радиото за демократическото развитие на нашата страна, за запазване нейната свобода и национална независимост, за културното й, научно и стопанско изигане. Монополът се възлага на Министерството на външните отношения и телеграфите, на Комитета за наука, изкуство и култура, която в своите обекти на дейност, а така също на Министерството на народната отбрана и на Министерството на външните работи, колкото се отнася до техните нужди. Законопроектът не отнема обаче възможността и на други министерства, дирекции и институти, на които служебните нужди биха наложили, да имат радиосъобщения: но това ще стане със специално разрешение от Министерския съвет.

Техниката е завладяла маса любители. Измежду тях са бъдещите технически кадри, рационализатори и изобретатели. Любителите са дали доста много за развитието на радиоразпръскването. Затова законопроектът подпомага тези любители, като им позволява, след съответно разрешение, да си строят или използват радиосъобщителните уреди — нещо, което не беше разрешено от старата наредба-закон.

Работите на всички радиопредаватели в страната за вътрешни и международни служби трябва да бъдат така координирани по разпределянето на вълните, че да не си пречат и смущават. Но това трябва да се обезпечи вълната и с постанова на министъра на международните договори и правилници. За да може да стане това, както и за упражняване контрол, създава се Висш радиосъвет. Той има за задача още и да проучва и дава мнения за всички закони и правилници, засягащи радиослужбата в страната, а също така и да одобрява схемите и техническите качества на радиопредавателите и измервателните уреди, радиоматериалите и др., необходими за правилното устройство и използване на радиосъобщенията, за да не си пречат помежду си съответните държавни служби.

В състава на този Висш радиосъвет ще влизат представители на всички министерства и институти, както и специалисти, заинтересувани в развитието на радиоделото. Съставът и устройството на радиосъвета се определят от правилник, предложен от Министерството на пощите, телеграфите и телефоните и одобрен от Министерския съвет.

Според законопроекта радиослушането в България е свободно и всички имат право да притежават собствени радиоприемници, като се снабдят с необходимото разрешително и платят съответните такси. А за да се обезпечи свободното и спокойното радиослушане, земат се всички мерки за избягването и отстраняването на радиосмущенията.

Свободното ползване от радиото, даването възможност на радиоприемниците да строят и използват радиосъобщителните уреди, търкуването и производството на радиоапаратури не може да бъде безконтролно, защото би могло да се отиде до престъпност и излагане държавните и национални интереси от недобросъвестници, врагове и народни предатели. Затова за всички нарушители на закона за радиото и международните договори и правилници, за използване радиосъобщенията за непозволени цели, за нарушаване тайната на радиотелеграфните и радиотелефонни кореспонденции и разговори в закона се предвиждат санкции.

Другарки и другари, народни представители! Законопроектът предвижда възможността за пълното развитие на нашите радиосъобщения в родината ни и със странство чрез организиране на радиоприемни централи за озвучаване на населените места, включително и частните жилища. Към това Главната дирекция на радиоразпръскването е вече пристъпила и имаме вече поставено начало за радиофицирането на редица селища, като Ямбол, Кнежа, Бяла Слатина, Перник, в който град вече са озвучени 2500 къщи, Добрич, Гебелже, Сливен, Елхово, Казанлък, гара Белово и др., а за 1948 г. са планирани нови още 60 селища.

С всичко това, като имаме пред вид, че законопроекта дава изключително право на Комитета за наука, култура и изкуство, respectivno на Главната дирекция на радиоразпръскването, да предава без заплащане всякакви театрални, оперни и оперетни представления, концерти, сказки, речи, митинги, литературни и музикални произведения и др., очевидно е, че ще се даде възможност и на последния гражданин да не остане далеч от науката и културата, да не бъде чужд на всичко онова, което остава в нашия държавен и обществен живот, да може да чуе спасителното слово и да разбере голямото дело, което върши народната власт за благоденствието на народа ни, изразено в речите на нашите славни отечественофронтови дейци, начело с вождя на българския народ др. Георги Димитров, и да се въодушевява от творческия подем на всички трудеши се.

Не мога да избегна от изкушението да кажа в заключение практически значението на радиосъобщенията. Вярвам, че няма човек между нас, който, притъпен някъде в града, селото или балкана, в най-черните фашистки дни да не е очаквал пред радиоапарата думите „Говори Москва“, откъдето идваше упованието и надеждата на нашия и всички народи за победата на демокрацията и прогреса над реакцията и мракобесието, или пък да не е очаквал с трепет мощния призив на радиостанцията „Христо Ботев“, който призив хвърляше народните борци и боркини в огъня на борбата за пълната победа над фашизма.

Ето това идва да ни покаже действителното значение на радиосъобщенията, чрез които, организирани, технически усъвършенствувани, дава възможност, както казахме, на всички граждани на Народната република България да се ползват от тях, нашият народ ще бъде пълно осъзнал, просветен и ентузиастичен за измиване на отбегания пред него път към социализма.

Нашата парламентарна група, на Българската работническа партия — комунисти, ще гласува единодушно законопроекта за радиото на първо четене. (Ръкоплескания)

Председателстващ д-р Георги Атанасов: Има думата народният представител Босолов.

Георги Босолов (з): (От трибуната) Другарки и другари! Всеизвестна е ползотворната и всеотдайна служба на радиото. Бързи радиограни, съобщения, служба във войската, милицията, метеорологията, водни съобщения, информация, стопански бюлетени и др. са издигнали радиослужбата в един първостепенен институт, заслужаващ най-големите грижи на организираната власт.

Освен тая официална информативна служба, радиото има още по-големи обществени задачи — да организира народни университети, да организира предавания за деца и възрастни, да популяризира и запознава с народната музика и още много други културни прояви, а същевременно ни поставя и във връзка с културния свят.

Кой не знае каква голяма роля играе радиото през време на фашисткото робство и нашествието на хитлеристките орли? Не бяха ли радиовълните от Москва, Тбилиси, „Христо Ботев“ и др.,

които всяка вечер първяха вогневатата перелина на германския фашизъм, докато го натълкаха и го убиха в неговата берлога — Берлин.

Да говорим ли за радиослужбата във време на отечествената война, когато далеч с хиляди километри от родината очаквахме новините или да чуем родната песен! Тези гласове и звуци по вълните на ефира бяха живата връзка с родината, с нашите родни огнища и мощна подкрепа на желанието на всички бойци да умрем, но да победим.

Има ли нужда да се споменава, че радиото е най-мощният помагач на нашия трудовански героизъм, разгърнат о един безпирен мерен ентузиазъм по всички строителни обекти на нашата република? Не е ли радиото, чрез което съвременно узнаваме за съревнованието и ударничеството на полето и в фабриките? Не е ли радиото най-мощният помощник в провеждането на септемврийския план и събиране на реколтата и нарядите за изхранване на непроеждателното и на пострадалото от сушата население?

Човечеството е прекарало много стадии на развитие, за да стигне до днешния век — века на електричеството и радиото.

Правителството на Отечественния фронт, имайки ясна представа за голямото значение на радиослужбата и нейното привлекателно развитие, ни предлага новия законопроект за радиото на обсъждане и гласуване.

Новият законопроект, за отличие от наредбата-закон от 1935 г., е не само пълно изчерпателен, но има и две нови положения, напълно отговарящи на новото време и на отечественофронтовската ера в нашата Народна република.

Първо, създава се Висш радиосъвет нештен, който се събира при нужда и е междупарламентен орган. Ясно е, че той ще се състои от всички представители на заинтересуваните среди, главно от радиосъобщенията и радиоразпръскването. Това е много естествено. През фашистко време радиото служеше само за да изостри нашето новинистическо чувство и то беше едно малко ведомство. Днес радиослужбата е толкова нараснала, че просто се не виждат нейните граници и затова има опасност разните ведомства да си пречат едно на друго, а така също да се пречи и междупарламентно.

Второ, в отличие от стария закон, узаконяват се отношенията между главния програмнен център и изникващите все повече озвучителни уреди в населените места. Всеки град и всяко село иска да има радиоразглас. Това очевидно не може да става стихийно, следователно трябва да се замисли. От друга страна те трябва да бъдат задължени да препредават радиопрограмата, а не в този час на радиопредаване да занимават населението с дребни местни известия. Тази материя в стария закон не е предвидена, а с новия законопроект се регулира.

Това са две основни положения в новия законопроект.

Във всичките изказвания на нашия водач и учител — министър-председателя др. Димитров, и в програмата на Отечественния фронт се споменава на две места, че като средство за повдигане културния ниво и за превъзпитанието на новия човек, на отечественофронтовския патриот, и на второ място за технически нововъведения — това е радиофицирането на селото и на цялата страна.

Българският земеделски народен съюз, имайки пред вид голямото значение на радиослужбата и нейната висока цена на дейността в служба на републиката, особено на селското население, ще гласува законопроекта с високото съзнание, че подкрепя едно голямо дело.

Нека радиослужбата продължи своята общопризната народолюбива служба и нейните стегнати кадри ще получават и заслужаваща похвала и признателността на цялата република! (Ръкоплескания)

Председателстващ д-р Георги Атанасов: Няма други записани оратори.

Пристъпваме към гласуване. Ония г-да народни представители, които са съгласни да бъде приет по прилици, на първо четене, току-що докладваният законопроект за радиото, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Пристъпваме към разглеждане на следната точка от дневния ред:

Първо четене на законопроекта за кинематографията.

Моля секретаря да докладва законопроекта.

Секретар Илия Радков (з): (Чете)

„МОТИВИ

към законопроекта за кинематографията

Другарки и другари народни представители! Благодарение на своята изключителна убедителност, на способността си да оказва по чисто зрителен път въздействие върху хората и по необикновено голямото си разпространение киното се явява днес най-мощното средство за възпитание, обучение и приобщаване на широките слоеве от народа към идеите и мероприятията на властта и държавата. По този начин то престава да бъде само средство за забавляване и започва да играе решителна роля в политическото и културно оформяване на гражданина и преди всичко на младежта.

Явно е, че такъв мощен възпитателен и обучителен фактор не може да се оставя в ръцете на частния начин и търговската експлоатация, както не може да се остави на същите училищното дело, възпитанието, социалните мероприятия и пр.

Ето защо предлаганият законопроект съдържа като основно положение обявяването на киното за изключителна грижа на държавата.

У нас след 9 септември 1944 г. се създаде законът за кинокултурата, с който се национализира вносът и разпространението на кинокартините. Настоящият законопроект разширява държавното монополно право и върху.

- 1) производство на всякакви филми;
- 2) експлоатацията на всички кинофилми и
- 3) вноса на всички съоръжения, пособия и материали за киното и фотографията

Чрез това ще се постигне сгрупирването на всички производствени средства и кадри в едно общо държавно кинопредприятие, ще се гарантира правилното провеждане на държавния кинематографски план, ще се установи режим на контрола и икономии в кинопроизводството, ще се създаде идейно политическо отправление и правилна програмна политика в българската кинематография, както и ще се икономисат десетки милиони левове при доставката на чуждестранни кинокартини. За ръководството и положението на национализираното кинематографно дело законопроектът предлага създаването на предприятие „Българска кинематография“, действащо под общото ръководство на Комитета за наука, изкуство и култура на началата на самоиздръжка, съгласно специалния закон.

Втората глава от законопроекта урежда национализацията на кинопредприятията, кинотеатрите, апаратите, машините, филмите на частни лица и фирми. Към предприятията и салоните се прилага принципът, усвоен от закона за национализиране на индустрията, а за национализацията на отделни производствени машини, съоръжения и пр., като изключение и принципът на обезщетяването по справедлива оценка.

В преходните разпореджия е предвидено прекратяването на сега съществуващата фондация „Българско дело“ и прехвърлянето изцяло на актива, пасива и функциите ѝ към държавното предприятие „Българска кинематография“. Изобщо, по основния си смисъл и по структурата си, предлаганият законопроект ще даде реална основа за бързото и резултатно изграждане на националния киноцентър и за създаването на българско филмово изкуство в услуга на градивното културно творчество на народната ни република.

Председател на Комитета за наука, изкуство и култура,

Министър: Вълко Червенков

ЗАКОНОПРОЕКТ

за кинематографията

Глава I

Общи положения

Чл. 1. Кинематографното дело в страната е монопол на държавата.

Върховното ръководство и надзорът върху кинематографното дело се упражняват от Комитета за наука, изкуство и култура.

Създава се държавно предприятие „Българска кинематография“ при Комитета за наука, изкуство и култура, което се организира на началата на самоиздръжка, съгласно закона за самоиздръжката на държавните и държавно-автономните стопански предприятия.

Чл. 2. На „Българска кинематография“ се възлагат следните задачи:

1. Да създаде национална българска кинематография.

2. Да осъществява нейното централно, планово, художествено и стопанско ръководство.

3. За осъществяването на тези задачи „Българска кинематография“ има изключителното право:

1. Да произвежда кинокартини от всякакъв вид и размер.

2. Снимането на филми в размер 8 мм. и 9.5 мм. е свободно.

3. Да внася, изнася, разпространява и експлоатира кинокартини от всякакъв вид и размер.

„Българска кинематография“ може да внася всички видове машини, апарати, съоръжения, пособия, части, принадлежностите материали, химикали и др. за кинематографията и фотоматериали.

„Българска кинематография“ може да открива и експлоатира кинотеатри за публична проекция.

Чл. 3. Комитетът за наука, изкуство и култура има право да определя броя на кинотеатрите в населените места, както и да разрешава откриването и да закрива и размяства съществуващите такива.

Освен „Българска кинематография“ кинотеатри за експлоатация могат да откриват само обществените организации и народните читалища, с разрешение на Комитета за наука, изкуство и култура.

С разрешение на Комитета за наука, изкуство и култура могат да откриват кинопостове учебните заведения, казарми, предприятия, болници, санаториуми, почивни домове и др., които проектират филми само за свои нужди.

Организацията и ръководството на тия кинопостове се извършва от съответните министерства.

Глава II

Национализация

Чл. 4. Национализират се и остават собственост на държавата, т. е. общонародна собственост, следните филмови предприятия:

1) „Победа-филм“, о. б. дружество — София;

2) Филмова лаборатория на Йото Йотов — София;

3) Филмово ателие на „Рила-филм“ — София;

4) Събирателно дружество „Светлина“ — София;

5) „Аре-филм“ — София.

Персоналът на тези предприятия се мобилизира стопански и не може да напуска работата си без писменото разрешение на Комитета за наука, изкуство и култура.

Чл. 5. Национализират се и стават собственост на държавата всички машини, апарати, съоръжения, осветлителни тела, необходими за производство и обработка на кинокартини, свързани с това производство, които са собственост на частни физически и юридически лица.

Чл. 6. Национализират се и стават държавна, т. е. общонародна собственост, всички частни киносалони, заедно с всички обслуж-

ващи ги помещения, мобилировка, съоръженията им и всички принадлежности към тях. Киносалоните, които са собственост на народните читалища и обществените организации, не се национализират.

7. Национализират се и остават собственост на държавата, т. е. общонародна собственост, всички проекционни киноапарати за нормален и 16 мм. филм и техните принадлежности, които са собственост на частни физически и юридически лица.

От тази национализация се освобождават обществените организации и народните читалища.

Чл. 8. Всички кинокартини, внесени в страната и съгласно чл. 31, от закона за кинокултурата са предадени или следва да се предадат на фондация „Българско дело“, от деня на влизане настоящия закон в сила стават държавна собственост.

Чл. 9. Всички произведения в страната кинокартини, както и тези, които се намират в процес на снимане, стават собственост на държавата.

Досегашните им собственици-производители са длъжни да ги обявят пред Комитета за наука, изкуство и култура в 15-дневен срок от влизането на настоящия закон в сила и да предадат всичко друго, необходимо за довършването им или експлоатацията им.

Чл. 10. Всички частни физически или юридически лица, собственици или владетели на изброените по-горе национализирани предприятия, киносалони, машини, апарати, съоръжения и пр., са длъжни да ги декларират пред Комитета за наука, изкуство и култура в 10-дневен срок и да ги предадат на държавното предприятие „Българска кинематография“ за използване.

Чл. 11. Постановленията на членове 10 и 11 от закона за национализация на частните индустриални и мивни предприятия имат приложение в настоящия закон.

Глава III

Оценки и обезщетения

Чл. 12. На собствениците на национализираните по настоящия закон предприятия, салони, машини, апарати и др. държавата дава обезщетение в държавни лихвени облигации.

Размерът на обезщетението за национализираните предприятия, салони, машини, апарати и пр., се определя на базата на оценката им по закона за еднократния данък върху имуществата, намалена с прогресивно увеличаващ се процент, съобразно с таблицата, която ще се изработи от Министерския съвет, а за чуждестранните и български филми, на базата на фактурните им цени или действителните им разходи, след спадане амортизацията на всеки филм, към датата 1 ноември 1947 г.

По изключение в особени случаи обезщетението може да се определи по взаимно съгласие, както и да се заплати в брой, изцяло или на части, от държавното предприятие „Българска кинематография“.

Глава IV

Санкции

Чл. 13. Който, по какъвто и да било начин, извърши действия от естество да осуети или затрудни национализацията по този закон, или пък унищожи, повреди, укрива, отчужди, изнесе или по какъвто и да е начин намали стойността на подлежащите на национализация имуществата, или предостави на държавните органи неточни или непълни данни за това имущество, се наказва за саботаж по закона за защита на народната власт, като освен предвидените по този закон наказания, му се конфискува и цялото имущество.

Чл. 14. Чинovníк, служащ или натоварено по силата на настоящия закон лице, което не изпълни или забави изпълнението на задължението си, произтичащо от този закон, или от предписанията, издадени въз основа на него, се наказва за саботаж по закона за защита на народната власт, като освен предвидените по този закон наказания, му се конфискува и цялото имущество.

Чл. 15. Делата за престъпни деяния по този закон се разглеждат по ускорената процедура, предвидена в книга VI, глава II, от закона за наказателното съдопроизводство.

Глава V

Преходни разпореджия

Чл. 16. Фондация „Българско дело“, учредена с нотариален акт № 189, том V, регистър 980, от 31 март 1941 г., на 1 ноември при Софийския областен съд, натоварена с провеждането на държавната кинематография, престава да съществува.

Всички функции, мероприятия, инициативи и по които фондация „Българско дело“ до влизане настоящия закон в сила е извършвала по силата на своя учредителен акт и на закона за кинокултурата се прехвърлят изцяло, заедно с целия актив и пасив и всичките ѝ дължими и недължими имуществата, върху държавното предприятие „Българска кинематография“. Последното отстъпва във всички права и задължения на фондацията, възникнали на различни основания и законоположения, до влизането на този закон в сила, доколкото те не са в противоречие с постановленията на настоящия закон.

Чл. 17. Този закон и издадените въз основа на него наредби и правилници отменят съществуващия досега закон за кинокултурата и всички постановления в други закони, които му противоречат. Той влиза в сила от деня на обнародването му в „Държавен вестник“.

Председателствуваш д-р Георги Атанасов: Пристъпваме към разисквания.

Има думата народният представител Слави Пушкарков.

Слави Пушкиров (з): (От трибуната) Другарки и другари народни представители! Предложеният на нашето внимание законопроект за кинематографията е един от редицата структурни закони в процеса на изграждане на новото общество, към което пристъпва Отечественият фронт. Този законопроект смело може да бъде разглеждан като разширение на закона за народната просвета чрез обхващане всички средства за просвета и чрез прехвърляне на просветната дейност над целия народ.

Сигурно всички вие сте наблюдавали колко много хора се тълпят пред вратите на кинесалоните в София и сигурно всички вие сте се запитвали кое привлича хората, кое привлича главно младежта да посещава тия салони. Не може един сериозен отечественофронтовец да не се замисли върху този огромен факт и да не сметне, че е абсолютно необходимо, кинематографията да бъде използвана така, че посещенията в кинесалоните да се превърне в една обширна просветна дейност.

Победата на 9 септември не беше само свалянето на една власт и заместването ѝ с друга. Наистина дълго време известни среди у нас се заблуждаваха в това отношение и поради своето късогледство станаха жертва на чужди внушения и поизлюбовения. Обаче всички ние знаем, че 9 септември отприщи бента на буржоазните задръжки и даде свобода на народа да построи в пределите на България един нов живот на съвършено нови стопански основи. Когато обаче ще се стремим да построяваме нов живот на нови стопански основи, ние не можем да се заблуждаваме, че не е необходимо, кадрите, които ще строят този нов живот, и особено младежта, които активно участвуват и активно ще участвуват в изграждането на новия живот, да бъде просвещавана основно и правилно, да бъде така обучена и така просветена, че да бъде съзнателен, деловит творец на това ново общество, да участвуват с желание, с устрем и с разбиране в изграждането на новото общество, към което от 9 септември насам ние се стремим.

Отприщването на бента на задръжките даде на народа още и свободата да се просвещава, да се учи, да обогатява своите познания и с това да върви все по-уверено напред към своето щастие и благоденствие. Правителството откри маса училища и се получи това, че вместо, както беше до 9 септември, бедните селски деца да не могат да отиват в градовете и да следват гимназия, гимназиите слезоха в самите села, там където има нужда от тях, при децата на народа, за да може образованието да стане наистина народно образование.

Но докато чрез книжната наука човек се запознава до известна степен само формално, отвлечено с живота и трябва първо в самия живот да прилага своите знания и да изпитва дали те са положителни или не, докато образованието в училището се разпространява само върху известна възраст през човешкия живот — само над децата и младежите, киното е едно средство, което довежда пред очите на зрителя самия живот. Чрез киното просветата се разпространява бързо и непосредствено и става достъпна едновременно за млади и стари, за учени и неграмотни. Киното е един мощен лост за придвижване народната култура напред и ускоряване процеса на народното самообразование и опознаване на света. Чрез киното, чрез това какви филми бихме представили пред зрителите, ние можем да дадем възможност на публиката да се запознае бързо и основно, и то напълно правилно, чрез зрителната представа, чрез изглеждане със собствените очи, с близки и далечни страни, да опознае целия обширен свят и да не бъде този свят вече една загадка за нея. Чрез киното публиката може да се запознае с маса научни теории, които, книжно изучавани, остават за мнозина все пак отвлечени, остават една наука твърде далечна от тяхното разбиране. Напоследък в едно от софийските кина се прожектира руският филм „Михлухо Маклай“, който в час и половина разкрива пред очите на неграмотния посетител, че расовата теория, с която толкова дълго време светът беше заблуждаван, не представлява нищо друго, освен една хитрина, скрита заблуда, и то с една преднамерена цел — да се оправдаят изстъпленията на господарските държави и на господарските класи над много и много милиони от бедните и неучки хора по земното кълбо. Чрез филма хората, които са заети в производствения процес, хората, които на дело изграждат новия живот, хората на труда могат да се запознаят с ежедневието, развитието на растенията, да кажем, който процес трудно може да бъде наблюдаван, който процес не може да бъде наблюдаван напърно, а може да бъде изследван в научни лаборатории, в които широките маси производители не могат да имат никакъв достъп. Чрез руските филми, които от 9 септември насам се висят свободно у нас, мнозина от нас са имали възможността да видят както ежедневието, развитието на растенията, така и делото на учените, които чрез нови опити успяват да преобразуват едно растение в друго, които чрез научни опити са се домогнали до възможността от тряска да произведат пшеница. Всичко това може да бъде представено в кинотеатра нагледно, пред очите на публиката, пред очите на целия български народ, пред очите на заинтересуваните в производствения процес селяни, киното да направи тия познания достъпни за тях, да им бъдат ясни и по този начин то да въпреки всички усилия на производителите за изграждане на новото народно стопанство. Чрез киното производственият процес в големите индустриални заводи също така става напълно понятен за всички участващи в разните пукатове на този процес и всеки работник знае защо той трябва да обработва с пълно съвършенство една отделна част, защото без нея огромната машина, която излиза от завода, не би могла да бъде пусната в действие и не би могла да бъде използвана за народното стопанство.

Наистина би могло да се възрази, и сигурно ще се възрази, ако не тук, то другаде, че тази безспорна образователна роля киното би могло да играе и при досегашната система на частно владение. Аз не бих желал да оспорвам такива възражения. Действително и при частното владение киното би могло да играе тази широка просветна роля, но никой не би могъл да оспори, че въпреки да може да прави това, киното не само у нас, но навсякъде по земята, където

то е в частно владение, не играе тази просветна роля. Причината е там, че частният собственик в своята дейност се движи не от желание да просвети посетителите на киното, а от стремежа да спечели колкото е възможно повече милиони от частните посетители на кинесалоните. Основният двигател на частния собственик не е двигателят, който държавата може и неминателно ще вложи в развитието на кинематографията, а печалбата. Печалбата пък насочва не към създаването на научен, просветителен филм, а към създаването на сладникав филм, дразнещ низките страсти на хората, филм, който да привлича повече посетителите, без да им дава каквато и да било просвета, а да им дава зрелища, които могат в даден момент да задоволят известни техни влечения или известни техни чувства. Както в литературата романите на Косан Дойл могат да дразнят низките страсти или могат да дразнят въображението на още неформените идеологично младежи, така и кинематографските филми, произведени в буржоазните киностудии, са насочени именно към това, чрез тях да се печелат по възможност повече милиони, без да се държи сметка дали на кинопосетителите, на публиката в кината се дава някаква действителна просвета.

Но онова, което напоследък става в света и което можем да наблюдаваме, ни дава основание да твърдим, че свободата на частното владение на кината е ограничена дори и в страната, в която и от която най-много се гърми в защита на частната собственост, в защита на интересите на частните собственици — Америка. Дори в там, в страната, в която и от която ежедневно и ежемесечно чрез преса и чрез радио, чрез свои агенти дори и в нашата страна се мъчат да ни убеждават в свободата на отделната личност да работи както си ще, да мисли както си ще и да произвежда каквото си ще, дори и в тая страна кинопроизводството е подложено на един особен тормоз и нагаждане към буржоазната и частнокапиталистическа система, която господства в тая страна. На всички ни е известно, че там се създаде някаква своего рода комисиция, която да съди всички киноартисти от Холивуд за комунистическа дейност, щом като те са участвували в филми, които не са удобни и не са угодни на ония, които днес управляват Америка било чрез властта, било чрез силата на своите милиарди и които се домогват да управляват по същия начин и със същите средства целия свят. И се стигна дотам, тая комисиция да подхвърли на обвинение и на съд дори един артист като Чарли Чаплин, създател на маса хумористични, весели филми. И то защо? Може би за това, че той чрез филми като „Светлините на големия град“ си позволи да разкрие пред очите на кинопубликата жестоката същност на капиталистическото производство, в което човекът, който участва в производството, е сведен по-долу от самата машина, производството, в което човек е принизен до толкова, че той за частния собственик на предприятието няма стойността на един отделен болт от неговото предприятие.

И затова там, в страната на „свободата“ — славам думата в кавички — кинопроизводството е сложено в известни рамки, лабиринт се, не в такива, в каквито ние искаме чрез този законопроект да сложим кинопроизводството и кинопредставянето в нашата страна.

При едно такова разбиране, че кинопредставленията и кинофилмите имат огромна роля и могат да играят огромна роля за просветата и бързото повдигане културното ниво на нашия народ, от една страна, и от друга страна, че в същото време кинопредставленията биха могли да сеят заблуда и поквара, особено сред нашата младеж, не можем да не се съгласим, че киноиндустрията, вносът на филми и изобщо всичко, свързано с киноиндустрията, наред с училищата, трябва да стане държавна собственост, за да бъде правилно организирано и правилно насочено. Когато огромните възможности, които киното представлява, биха били поставени в услуга на държавната власт, респективно на просветните власти в страната, тогава ние не можем да се съмняваме в това, че много бързо чрез кината ще бъде повдигната културата на българския народ, ще бъде дадена възможност особено на нашата младеж да върви с бързи крачки напред, да се запознава със света, да бъде идеологично правилно насочвана и чрез тях от младежта и от всички граждани да бъдат създадени съзнателни творци на новото, към което ние се стремим и към което съзнателно и упорито вървим.

Ние се домогаме да създадем едно ново общество чрез всеобщо културно издигане на народа. Киноиндустрията чрез този закон ще даде възможност да се доберем по-бързо до своята цел, по-бързо да стигнем до големите задачи, които сме си поставили.

Разглежданият законопроект, покрай другото, има няколко важни постановления, които не би следвало да отминем, без да им обърнем особено внимание.

В алинея втора на чл. 3 се казва, че освен „Българска кинематография“ кинотеатри за експлоатация могат да откриват само обществени организации и народни читалища с разрешение на Комитета за наука, изкуство и култура. Чрез тази алинея открива се на кинесалони се предоставя освен на държавното предприятие, още и на отделните организации и народните читалища, т. е. на народни сдружения, които и без това са си поставили за задача да издигат политически и културно своите членове и останалото общество. Чрез даването възможност да откриват кино салони пред тях се разкрива една по-голяма и по-широка перспектива за осъществяване на поставените от тях задачи.

С алинея трета се създава възможността на болници, санаториуми, предприятия, почивни домове и казарми, а също така и на учебни заведения да откриват кинопосетения, чрез които да предоставят кинофилми само за свои нужди. Чрез тази алинея се създава нещо ново в нашата общественост. Ако доточера на българския войник не се позволяваше да вижда по-далеч от лицето на ефрейтора и фелдфебела, днес, след 9 септември, след като на учениците в нашата народна армия се дава възможност да се просвещават по всички възможни начини, след като народната власт

смята, че народната войска трябва да бъде високо просветена, за да бъде съзнателен страж на народното единство и на народната независимост, чрез този закон се дава възможност на казармите да откриват кинопостове в самите казарми и чрез тях да разширят напълно просветата на ония народни синове, които са стигнали до казармите.

Същото се отнася и за санаториумите, почивните домове, болниците, предприятията. Дава се възможност на всички предприятия и на всички обществени места, където по една или друга причина са събрани на едно място много български граждани, да могат те на самото място в своето предприятие, в сградата, в която работят или в която са принудени да бъдат, да кажем поради своето здравословно състояние, да гледат филми и да се просвещават, да не се чувствуват като затворници в предприятието или болницата, а да се чувствуват наравно с всички други граждани на републиката и свободно да вървят напред.

И най-сетне чрез чл. 12 от предлагания в нашето внимание законопроект досегашните собственици на национализирани кинопредприятия, салони и машини ще бъдат обезщетени. По този начин не се дава възможност на ония, които и днес не престават да атакуват отечественофронтовската власт, че не признава никаква частна собственост и че иска по всякакъв начин да ограбват българските граждани, не им се дава възможност да клокарствуват по тая линия. Собствениците на национализирани кинопредприятия, салони, машини и апарати ще бъдат обезщетени, и то в оня размер, в който те са декларирали своята собственост съгласно закон за еднократния данък през миналата година.

Така че предлаганият законопроект, след като цели да създаде от киноиндустрията едно държавно предприятие „Българска кинематография“ и чрез него да сложи българската кинематография в услуга на цялото общество, на целия народ за неговото културно издигане, като се стреми чрез овладяване на средствата за производство на филми да създава в бъдеще само филми, които могат да бъдат действително полезни на нашето общество, които действително могат да допринесат за опознаване на обществото с широките му културни постижения, не дава възможност на досегашните собственици на тая индустрия, с която те са спекулирали и чрез която са натрупали много и много милиони, да ни обвинят, че ние ги ограбваме. Ние искаме да вземем в наши ръце и да поставим в наша услуга, в услуга на целия български народ тая широка възможност, това средство, тази киноиндустрия напълно в услуга на българския народ, но ние ги обезщетяваме.

(Влиза министър-председателят Георги Димитров, посрещнат със ставане на крака и продължителни ръкоплескания от всички)

Чрез този законопроект се постига именно тая цел, и поради това земеделската парламентарна група с единодушие ще гласува по принцип законопроекта на първо четене. (Ръкоплескания)

Председателстващ д-р Георги Атанасов: Има думата народната представителка Елена Гавраилова.

Елена Гавраилова (к): (От трибуната. Посрещната с ръкоплескания) Другари и другари народни представители! Преди известно време ние гласувахме с пълно единодушие и подкрепени от ентузиазма на целия трудещ се български народ закона за национализиране на частнокапиталистическите индустриални предприятия. С този исторически закон държавата пое върху себе си грижата да произвежда и снабдява с материални блага целия наш народ. Аз от частния капиталист-индустриалец бях отнета инициативата и възможността по свое лично усмотрение и преди всичко за лични облаги и печалби да храни, да облича и обува, да снабдява с продукти от първа необходимост населението от градове и села, толкова по-малко може да се повери на частния капиталист-индустриалец снабдяването на народа с духовно-културни блага, толкова по-абсурдно е да се остави в неговите ръце инициативата за възпитанието и културното издигане на народа ни и младежта. (Ръкоплескания)

Киното е едно от най-масово разпространените видове изкуства и едно от най-мощните средства за непосредствено влияние върху човека, т. е. едно от най-мощните средства за възпитанието, особено за младежта, в прогресивен или реакционен дух, в зависимост от това каква обществена група ръководи и използва това великолепно средство за агитация и пропаганда сред масите.

Пред нашата отчественофронтовска държава стои много сериозно задачата за възпитанието и превъзпитанието на народа ни и младежта в духа на прогресивната ни демократична конституция и на борческите, свободолюбиви традиции на народа, стои много сериозно въпросът за изкореняване изцяло остатъците от отровното влияние на идеите на фашизма и великобългарския шовинизъм, стои много сериозно въпросът за внедряване у мало и голямо двустовото на здрав и непоколебим отчественофронтовски патриотизъм, който да спой и презъеме народа ни в една съзнателна и решителна опора на мира и демокрацията в света.

Редом с усиления на всички масови обществено-политически и културни организации, пред отчественофронтовската ни държава стои задачата да организира и мобилизира всички средства на родната ни наука и изкуство за изграждане духовния облик на новия съзнателен човек-строител на нашето прекрасно и безоблачно социалистическо бъдеще, окрилян в своето творчество от стремежа към най-светлите и благородни идеали на човечеството, освободен от всички спъващи неговото развитие средновековни предрасъждения и суеверия, превъзмогнал отворителните, наслени от фашисткото минало пороци качества на лентяйство, на бягство и срам от физическия труд, на лъжа и корупция при изпълнение на служебния си дълг.

Със средствата на науката и изкуствата, които след 9 септември станали широко достояние на трудещите се хора у нас, предстои на държавата ежедневно и системно да подпомага повишаването на

културния уровень на народа и младежта, да възпитава у тях здрав научен мироглед и истински художествен курс, освободен от влиянието на изключената и гнила официална западноевропейска „култура“.

Може ли обаче държавата при осъществяването на тези толкова важни идейно-възпитателни задачи да остави инициативата за творчеството, за подбора и разпространението на културни произведения от идеологически характер в ръцете на частни лица, в ръцете на търговско-капиталистически предприятия? Не, и в никакъв случай не.

Въпросът за поставяне на киното в служба на интересите на народа и използването му от държавата като първостепенно културно-възпитателно средство бе, както знаете, частично разрешен с закона за кинокултурата, гласуван от XXVI обикновено Народно събрание през лятото на 1946 г. Този закон предлагаше държавен монопол само за насянето на филми от чужбина, както и за разпространението и експлоатирането на чуждестранните и български кинокартини в страната. Цялото българско филмово производство обаче бе оставено предимно в ръцете на частни търговско-капиталистически предприятия и съмнителни акционерни дружества. Фондация „Българско дело“ насочи своето производство главно към седмичните филмови хроники и късометражните културни филми. В резултат на това в нашата страна след 9 септември не бе създаден нито един издържан идейно-художествен игрален филм и киното остана почти изцяло настрана от задачите за осъществяване културно-възпитателната политика на Отечествен фронт и на отчественофронтовското правителство.

В същото време частният филмов производител пука няколко съвсем слаби гупави и вредни по своето идейно-художествено съдържание филми, изпачаващи както българската действителност преди и след 9 септември, така и духа и смисъла на историческите събития в нашата страна. Такива бяха филмите под заглавия: „Ще дойдат нови дни“, „Борба за щастие“, „Във вихъра на живота“, „Отново в живота“, „Навечерието“ и др.

В същото време по екраните на столичните и провинциални кина, поради недостатъчния внос на кинокартини от Съветския съюз и от останалите славянски демократични страни, шестуваха упадъчните, блудкаво-сентиментални и реакционни по своето съдържание филми на американската и намиращата се под американска опека и контрол френска киноиндустрия.

С предлагания законопроект се цели, драги другари и другарки, както виждате, премиването на това безотговорно, безконтролно и ръководено от чисто търговско-спекулативни подбуди частно производство на филми в България, като се предвижда цялостно одържавяване на филмовото производство и разпространяване на кинокартини в страната. За тази цел се предвижда създаването на специално държавно кинопредприятие под ръководството и идейния контрол на Комитета за наука, изкуство и култура. Създаването на това държавно кинематографно предприятие ще даде възможност да се съберат на едно място и правилно и целесъобразно да се използват всички производствени средства и кадри, да се проведе режим на икономии при производството и доставката на кинокартини от чужбина и да се гарантира ефикасно ръководство и идейно-политически контрол над цялото филмово производство у нас.

Вторият важен момент от предложения законопроект предвижда национализация и на частните киносалони, заедно с проекционната апаратура, мобилировка и обслужващите ги помещения. От национализацията са изключени, както изброихме, киносалоните на народните читалища и други обществени организации. Досегашното частно владение и експлоатиране на киносалоните беше фактически най-голямата пречка за провеждането чрез филма на една полезна идейно-художествена, възпитателна и просветителна работа сред народа. Ръководени само от стремеж за печалби, собствениците на частни кина не мислеха за възпитателното значение на филмовото изкуство; те търсеха и пускаха на екраните на своите кина само такива филми, които се харесваха на извратения вкус на едно постоянно, но много малка част от кинолюбителската публика, т. е. на тий наречените у нас зози и суинги, на безделниците, които търсят в киното „забавка“, леко развлечение, силни усещания или модни тоалети.

За да бъде киното поставено действително и изцяло в служба на културните интереси на народа и на всеостанното прогресивно развитие на родината ни, частни киносалони, като търговски предприятия, не може и не бива да има повече нито на едно място в нашата страна. Правното пък, което законът предвижда на Комитета за наука, изкуство и култура да определя броя на кинотеатрите в населените места, както и да разрешава откриването, закриването и размятането на съществуващите такива, е продукт едно от необходимостта да се сложи край на хаотичното и безпринципно, ръководено само от търговски съображения откриване на кинотеатри къде щяло и нещяло, където има нужда и където няма нужда, и натрупването в едно населено място на няколко кинотеатри и киноапарати, а лишаването на други места съвсем и вобще от каквато и да е възможност за кинопрожекция. Достатъчно е да назовем само следните няколко примера, за да се убедим, че и в това отношение се налага час по-скоро да се сложи законен ред и културна целесъобразност. Така например в София има към 30 големи и по-малки киносалони, а само два театрални салони, нито една концертна зала и нито една постоянна зала за обществени събрания, за тържества или за някаква научна беседа. От тези пък 30 киносалони в столицата повече от 12 кина са събрани в центъра на града, а само на това парче от ул. „Раковски“ между „Граф Игнатиев“ и „Цар Освободител“, на едно съвременно малко разстояние се намират четири киносалони, докато в Конюшнята, Юзбунар, Буляна лъка, Подуене, Надежда, Лозенец и пр. не се намира нито едно или най-много по едно десе-

поразредно, съвсем лошо и примитивно обзаведено квартално кино, а тези квартали са едни от най-гъсто населените и там има най-голяма нужда от културни институти. (Ръкоплескания)

В малкото градче Карлово има три кина, а в крайграничната Девинска околина например няма нито едно и пр. и пр., за да не изброявам какво е състоянието в това отношение в Горноджумайска област, в Добруджа, в Русенска област или в целия Родопски край например, където тук-там се среща по някое кино или по някой подвижен апарат.

Ино е, че на тази крещяща несправедливост трябва най-сетне да се сложи чрез настоящия закон и веднаж забиваги край.

Другари и другарки! Съвършено очевидно е, че настоящият цялостен закон за кинематографията ще даде мощен тласък за развитието на нашата родна кинематография, че ще се създадат най-сетне условия за изграждането на солидна индустриална база на наше си, собствено българско, обслужващо преди всичко културните нужди и интереси на българския народ филмово производство. Защото ние добре чувствуваме, че дори и най-хубавите и възбуждащи светски филми не биха могли да окажат толкова силно, толкова непосредствено и трайно влияние върху българския зрител от всички обществени категории, както филми, отразяващи нашата конкретна българска действителност, филми наши, които са свързани с живота, борбите и успехите на нашия народ, филми, сочещи закономерното, прогресивно развитие на страната и които мобилизират народа ни и младежта за осъществяването и ускоряването на този прогресивно развитие.

Но през този нов закон прозира действително още веднаж и по блестящ начин топлата Димитровска грижа на нашето правителство да помогне на народа ни окончателно да се освободи от духовните вериги на фашисткото минало, да се развива свободен и горд в семейството на свободолюбивите народи, да гради напредък на враговете своята независима национална, дълбоко прогресивна и новична култура. (Ръкоплескания)

Аз заявявам от името на парламентарната група на Българската работническа партия — комунисти, че ще гласуваме единодушно предложения законопроект. (Ръкоплескания)

Председателстващ д-р Георги Атанасов: Има думата народният представител Димо Казасов.

Димо Казасов (нез): (От трибуната) Другари народни представители и народни представителки! Въодушевлението, с което нашата преждоговоривша другарка говори за киното, ме принуди да и мене да кажа няколко думи експромто във връзка с законопроекта за кинематографията.

Чувствам преждоговоривши другари очертана огромната възпитателна функция на киното. Аз искам да се опитам да привлека вашето внимание върху една друга изтъкваща от окото на мнозина същност на киното.

Мо е тайна за много, че един от най-големите и крупни фактори на империалистическата агресия е невидимото, но постоянно спонсорство между трите известни огромни съществени тръстове, каквито са „Стандарт ойл компани“, „Дътшел компани“ и „И. Г. Фарбен индустри“, които чрез извънредно широката, опасваща цялото земно кълбо организация добиват рядката възможност да проникват в стопанската и политическа организация на отделните страни и да влияят върху тяхната политика. Не ще съмнение, че редом с тях и стопаненият тръст играе същата роля и заедно с петролните тръстове дори с широко отворени очи своя надежден, богат, бих казал неутолим консуматор — войната. Но всички тия тръстове по-малко или по-малко стигат с влиянието и с връзките си само до стопанските и административни върхове. Те не успяват, поради характера на своята дейност, да слязат до народните низини и да ги поставят под своето непосредствено влияние и въздействие. Организираният световен капитал е възложил тая деликатна задача на киноиндустрията, която чрез изумителното изобретение на филма оказва най-живо и непосредствено въздействие върху най-широки и най-разноородни обществени среди.

За да видите колко е голямо значението на този нов фактор, който има едва 40-годишно съществуване, достатъчно е да отбележа, че по размера на своите капиталовложения, в световната индустрия той заема по висходящ ред трето място. На първо място, както знаете, стои добивът и производството на желязо, на второ място — добивът на каменни въглища и на трето място по капиталовложения стои киноиндустрията, мрежата, на която обаче е болкова гъста и непосредственият контакт на който с широките народни маси е толкова пътен и въздействието толкова непосредствено, че значението, което агресивният империализъм отдава на киноиндустрията, е от изключителна важност.

Не ще съмнение, начело на световната индустрия стои съветската киноиндустрия и тази на Съединените щати. Киноиндустрията на Съединените щати е мобилизирала 4 и половина милиарда долара капитал, а киноиндустрията на Съветския съюз е мобилизирала 6 и половина милиарда рубли капитал. Киноиндустрията на Съединените щати разполага с 13.000 кинозали, а съветската киноиндустрия — моите данни са от преди войната, естествено, те са по-стърпели една решителна корекция — разполага с 10.000 кинозали. Киноиндустрията на Съединените щати разполага с 12 милиона места, а съветската киноиндустрия разполага с 10 милиона места. Но тия цифри не биха ви дали възможност да усетите темпа, с който се развива съветската киноиндустрия, ако не вземете пред вид обстоятелството, че докато киноиндустрията на Съединените щати има 45-годишно съществуване — нейното начало е от 1902 г., то съветската киноиндустрия има само 25-годишно съществуване — нейното начало е от 1922 г. Второто преимущество на съветската киноиндустрия е, че тя е единична, монолитна, единна организация, единно ръководство, единна ясно очертана идеологическа ориен-

тация, когато индустрията на Съединените щати е разпокъсана, разпределена в 99 едри и малки кинематографически индустриални предприятия. На последно място ние имаме в съветската киноиндустрия ангажирани при по-малко салони 206.000 работници срещу 200.000 ангажирани в киноиндустрията на Съединените щати.

Аз си позволях свободата да ви дам тия данни, за да занеса пред вас едно заключение: войната за завладяване на зрителните маси се води в най-широк масшаб и тя е една форма на капиталистическата и империалистическа агресия, е едно средство за подчинение на пародните маси и за поставянето им под духовното опекуство на големите империалистически тръстове, които се намират в една тясна връзка и зависимост, за която тясна връзка и зависимост направя сензационни разкрития впоследствие съветският печат, който с неопровержими документи установи, че тая тясна връзка и зависимост е съществувала и през цялото време на войната между империалистическите държави, между Америка от една страна и Германия от друга страна.

Война за завладяване на зрителните маси! Тая война има едно малко отражение и в нашата страна. Другарката Гавраилова ви посочи, че с закона за фото и кинокултурата от 1946 г. се установи държавен монопол върху вноса на филмите, за да се упражнява един по-непосредствен контрол върху тематиката на филмите. И когато законопроектът беше готов, без още да беше внесен в Народното събрание, от няколко страни се поведе поход срещу него. Законопроектът беше гласуван. По силата на този закон всички внесени в България филми станаха дрителание на българската държава, която има право да разполага с тях тъй, както намира за необходимо. Не ще съмнение, ние намерихме един огромен шок от американски филми — няколко стотин — срещу няколко десетки съветски, чешки и французки филми. И понеже този огромен шок трябваше да подхранва 270 кина — една цифра, която е извънредно малка, но все пак за разполагаемия шок значителна — то американските власти счетоха за възможно да турят ръка на този шок, да го изземат насила, за да поставят инициативата за монопола върху вноса на филмите на риск. Това то не успяха да постигнат. Те обявиха бойкот на нашата организация и отказаха да доставят филми. Но този отказ трая само няколко седмици. След няколко седмици американските предприятия изпратиха своите делегати в България, за да преговарят за доставката на филми. И нещо повече, поради противодействието, което срещнаха в приемането безусловно на предложените от тях стари условия, бяха принудени да направят значителни отстъпки от режим, който се практикуваше дотогава, защото за тая киноиндустрия беше от голямо значение да завладее тук, в нашата страна, една широка зрителна маса.

Ние имаме само 270 кина. От 3.700 по-големи селища ние имаме кина само в 211, защото, както каза др. Гавраилова, един голям брой от тези кина са съсредоточени в по-големите градски центрове. Но годишно през тия 270 кина минава 20-милионен свят, поставен под въздействието на киното. И задачата е, този свят да бъде поставен под идейното влияние и опекуство на една филмова продукция, която има предназначението да скрие енергията и самоинициативата на тия маси. Защото онова, което характеризира североамериканската кинопродукция, то е, о една дума казано, хазарт, случай. Това е случаят, който разтваря широко вратите на щастие и на всекиго обещава или поднася това, което е негово най-съкровено желание — богатство, кариера, шансове за щастие в живота, всичко, което желае. Задачата е да се свикне публиката към едно мързеливо съзерцание, към отпуснати ръце, към едно бездействие, към едно очакване от щастливия случай на успех в живота и чрез това да се парализира творческата енергия на масите. Тематиката на киното има предназначението да поднесе в значителен размер тия опияти, за да може да държи народната среда под влиянието на всички задържащи общественото развитие идеини конщепции.

Но това мъчно може да се постигне. Ние виждаме бунта на киноизпълнителите, като почнете от автора на сценариято, режисьора, композитора, художника, изпълнителя. Те се възбунтуваха срещу това идеинно опекуство по няколко причини. Първо, защото те, по силата на своите способности, интуитивно чувствуват новия климат, веред който се развиват, зреят и растат изродните сили. На второ място, киноиндустрията, бидейки масова, е привлякла, както видяхте, стотици хиляди сътрудници. Тия стотици хиляди сътрудници не могат да бъдат извлечени от малките ограничени обществени среди. Тия стотици хиляди сътрудници излизат от недрата на народа, те пазят връзките си с народа, те носят изговите тежестни, те не са чужди на неговите чувства, те не страят от неговите възбуждения. И заради туй дори и в американската киноиндустрия, тъй богато платена от капиталистическите предприятия, бунтът на изпълнителите е един факт и този бунт ще доведе неминуемо до една вътрешна криза, която не може да не спъне развитието на американската киноиндустрия.

От друга страна ние имаме проникването на съветския филм, който все повече и повече завоева своя терен в цяла Европа. Под въздействието на съветския филм в Франция и в Италия се появява продукция с нова тематика, по-непосредствено свързана с жизнените интереси на народа, по-правилно отразяваща действителността, веред която се зараждат нови обществени движения, веред която се оформяват нови идеологически течения, веред която расте, развива се и кристализира една нова психика. И това стресна също така киноиндустрията. И ние виждаме, че, не можейки да подчинят на своите интереси идеините ориентации на киноизпълнителите, те поийгават към откупването на самата индустрия. И ние посъствуваме на факта на проникването на американския киноиндустриален капитал в Франция и в Италия, на завладяването от последния на кинопредприятията в една и в друга страна, за да се спре обновителното свежо течение веред киноиндустрията и тия две демократични страни. Не ще съмнение, това ще бъдат съществени опити,

ващото никога капиталът не ще успее, особено при наличността на големи, силни, издигащи се и завладяващи обществени движения, да смрази атмосферата, която е създадена в тия две страни, в едрата атмосфера опитът на този капитал да върне развитието на филмовото изкуство и зад ще остане един суетен опит.

Но аз искам на първо място, за да приключа, да отбележа още един факт. Докато американският киноиндустриален капитал посяга да завладее националните киноиндустрии, за да им наложи своята тематика, своята концепция, то в отличие от него съветската киноиндустрия подлага всички усилия и дава всичкото съдействие да се изгради самостоятелна национална киноиндустрия.

Аз искам да отбележа голямото съдействие, което съветската киноиндустрия даде на „Българско дело“, за да може то със скромните средства, с които разполага, да ни поднася всяка седмица по един киножурнал и да изработи повече от 20 културни филми, два от които получиха премия в международните състезания и показаха колко големи и шастливи са възможностите, с които България разполага, за да може да изгради своя собствена киноиндустрия. Съветската кинематография изпрати своите най-големи специалисти, за да съдействуват за подготвянето и организираната на българския киноцентър. Те изработиха непосредствено, със съдействието и сътрудничеството на наши инженери, планове за този киноцентър. Те спестиха лутанията и блуждаенията на една нова извънредно сложна инициатива, на едно огромно предприятие, каквото е предприятието за изграждането на един национален киноцентър, и чрез това ни поднесоха готови резултатите на техния дългогодишен плодотворен опит.

Наред със съветската киноиндустрия, и чехословашката киноиндустрия, която почва да заема едно от първите места в Централна Европа, оказва също съдействие. Тя разтвори широко вратите на своите студии, на своите юзени за наблюдение, за проучване, за обучение на нашите кинодейтели. Тя прис и десет стипендии в своето висше училище за кинематография и чрез това даде възможност да се подготви първият основен кадър.

В противоречие със североамериканската киноиндустрия, киноиндустрията на Съветския съюз и чешката киноиндустрия оказва извънредно голямо, сърдечно, широко съдействие на българската зараждаща се киноиндустрия, за да може тя да стъпи на своите собствени нозе. И, както каза др. Гаврилова, една жизнена необходимост е създаването на национална киноиндустрия. Нашият особен бит, нашата специална психика, нашите особени конкретни задачи — и стопански, и културни, и политически — налагат като желателна необходимост изграждането час по-скоро на един здрав киноцентър.

Във от всичките тия съображения е езикът. Какво представяме ние? Ние представяме сянката от текста, откъсания от текста. Ние оставяме само зрителни впечатления. Но тия зрителни впечатления не могат да влязат дълбоко в съзнанието и в душата на народа, защото не са съпроводени с непосредственото и живо въздействие на словото. А това непосредствено и живо въздействие на словото може да дойде само когато ние изградим наша национална киноиндустрия. И в туй отношение аз не мога освен да поздравя здравата стъпка, която Комитетът за наука, изкуство и култура прави с тоя законопроект, стъпка не само към изграждане на наша национална киноиндустрия, но и към пълното освобождение на това силно възпитателно средство от зависимостта, която то носи, имайки потопени корените си в далечната североамериканска действителност, откъдето идат разгулните и гангстерските филми. Вие знаете опустошеницата, която тия гангстерски филми причиниха в нашата младеж. Ние имаме сформирувани в София банди от невърстни деца, които нападаха домове, които ограбиха родители, които извършваха дори и убийства. Вие знаете също така разтлеността, която тия филми внасят, поднесайки картините на един разпадащ се живот с цялата разгулност, която го съпровожда, с всичките скабриозни, дразнещи низките инстинкти на човека сцени, срещу които единствената охрана беше залепеният пред киното афиш: „Забранен за малолетните“, което не означаваше нищо друго, освен проникване на малолетните по всички знайни и познати пътища в киното, защото тия афиши им посочваха съблазънта, която е скрита зад забраната.

Законопроектът иде следователно да обезпечи една специална страна от независимостта на нашия народ, от свободата да разполага със средствата, чрез които ще гради здравото възпитание на Народната република България. (Ръкоплескания)

Председателствуваш д-р Георги Атанасов: Няма записани други оратори. Ще пристъпим към гласуване на законопроекта на първо четене.

Ония г-да народни представители, които са съгласни да бъде приет по принцип, на първо четене, докладваният законопроект за кинематографията, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство. Събрането приема.

Пристъпваме към разглеждане на следната точка от дневния ред: Първо четене на законопроекта за отчуждаване едрата градска покрита недвижима собственост.

Моля секретаря да прочете законопроекта.

Секретар Илия Радков (З): (Чете)

„МОТИВИ

към законопроекта за отчуждаване едрата градска покрита недвижима собственост

Г-жи и г-да народни представители! Жителната криза в градовете от започването на втората световна война се изостри твърде много. Това се дължи главно на спиране строежите на сгради, поради усложнения, създадени от войната, а за столицата и поради разрушенията от въздушните бомбардировки.

За да се преодолее тази криза, налага се да се премине към планово обществено строителство на жилищни и обществени сгради в градовете. Такова планово строителство би могло да се осъществи, само ако се отчужди в обществен интерес едрата градска недвижима собственост, която дава възможност на нейните притежатели да водят един паразитен живот без да полагат никакъв обществено-полезен труд. Това положение е в несъгласие с конституционното начало, според което трудът е въпрос на дълг и чест за всички работоспособни граждани. Изхождайки от тия положения, предлаганият законопроект предвижда да се отчуждят в обществен интерес всички градски покрити имоти, посочени в членове 2 и следващите от законопроекта.

Законопроектът е изграден върху следващите основни положения: на всяко семейство се оставят притежаваните от членовете на същото едно жилище (къща или апартамент) и едно дюкянско помещение или едно празно място, независимо от броя на членовете на семейството.

Не се отчуждават и ония помещения (магазини, лекарски кабинети, кантори, работилници и други такива), които са необходими на собственика или на някой от членовете на семейството му за упражняването от тях занятие, през влагане на техния личен труд. По решение на комисията по чл. 10 може да се оставят допълнително жилищно помещение или друг градоки имот с оглед на нуждите, материалното, общественото и семейно положение на членовете на семейството. Другите имоти, извън посочените, се отчуждават. Тук влизат преди всичко покритите недвижими имоти в градовете, т. е. имотите, които се намират в строителната част на градовете. На второ място — тези, които попадат под обсега на общия градоустройствен план на София, макар и да не се включват в строителната част. Освен това отчуждението засяга и сградите — хотели, складове и др.

Законопроектът предвижда отчуждаването и на вили по списък, одобрен от Министерския съвет. Тия обекти трябва да станат общонародно достояние, за да могат да бъдат поставени в услуга на всички нуждаещи се от отдиш и почивка граждани.

Както се вижда от изложеното, законопроектът не засяга изобщо недвижимата собственост в селата. Отчуждението на вилите се извършва от комисии, в състав, предвиден в чл. 10. Отчуждените имоти ще се заплащат с облигации на базата на оценката на имота по закона за еднократния данък от 8 април 1947 г. По изключение законопроектът допуска, с разрешение на Министерския съвет, обезщетението да се плаща в пари помесечно, когато се касае за нетрудоспособни лица, лишени от средства за издръжка, както и когато плащането в пари се налага от интересите на страната.

Създава се държавен жилищен фонд, който в непродължително време ще се укрепи и ще бъде един мощен източник за събиране на финансови средства за жилищно строителство.

Средствата, които днес отиват за издръжка на богатия и в много случаи разгулен живот на една шопа хора едри рептери, ще бъдат резерв за жилищно строителство.

С отчуждението на едрата градска собственост се ликвидира в общи линии със спекулата, която се прави с жилищата, отдавани под наем.

Отчуждението на едрата градска собственост ще въодушеви трудещите се и прогресивни слоеве на нашия народ за още по-големи трудови подвизи. Ще сплоти още по-силно всички слоеве на народа и ще превърне целия народ в една могъща творческа сила, за по-бързото стопанско и културно изграждане на родината.

В законопроекта се съдържа и правила, които целят да обезпечат провеждането на реформата. С оглед на това, с проекта се обявяват за нищожни, по отношение на жилищните фондове, всички отчуждения, извършени под различна форма след 1 януари 1947 г., между близки роднини, когато тия отчуждения се явяват във вреда на фонда.

Най-подире законопроектът предвижда наказателни разпоредби за неиспълнение на възложените на гражданите задължения и за повреди, нанесени на подлежащи на отчуждение имоти.

Като ви излагам това, моля, г-да народни представители, да обсъдите предложения законопроект и, ако го одобрите, да го приемете и гласувате.

Гр. София, 1948 г.

Министър на правосъдието: Ради Найденов

ЗАКОНОПРОЕКТ

за отчуждаване едрата градска покрита недвижима собственост

Чл. 1. Отчуждават се и стават собственост на държавата, т. е. общонародна собственост, притежаваните от членовете на едно семейство повече от един или два застроени имоти или един или два незастроени парцели, намиращи се в чертата на строителната част на градовете, а за София — в обсега на общия градоустройствен план, съгласно следващите членове.

Този закон не се отнася до недвижимите имоти в селата.

Не попадат така също под действието на този закон недвижимите имоти на трудещите се от градовете, които са придобити, или постройките за удовлетворение жилищните нужди на техния семейства или за осигуряване добавъчен доход за издръжка на семействата.

Чл. 2. Не се отчуждават притежаваните от членовете на едно семейство едно жилище (къща или апартамент) и едно дюкянско помещение или едно празно място, независимо от броя на членовете на семейството.

Чл. 3. Не се отчуждават и ония помещения (магазини, лекарски кабинети, кантори, работилници и други такива), които са необходими на собственика или на някой от членовете на семейството му за упражняването от тях занятие през влагане на техния личен труд.

По решение на комисията по чл. 10 може да се остави допълнително жилищно помещение или друг градежи имот с оглед на нуждите, материалното, обществено и семейно положение на членовете на семейството.

Тия решения подлежат на утвърждаване от Министерския съвет по доклад на министъра на правосъдието.

В границите на Голяма София се изключват от обсега на този закон всички полски имоти (ливни, ливади, градини и др.), използвани като такива, притежани на местните жители на населените места, включени в Голяма София, занимаващи се с земеделие.

Чл. 5. Под семейство по смисъла на този закон се разбира съпруг и съпруга, непълнолетните или пълнолетни дъщери и синове, неженени, ако не се числят към друго семейство, и по възходяща линия близки (баща, майка), живеещи при това семейство.

Чл. 6. Жилище е всяка сграда, предназначена за задоволяване жилищните нужди на едно семейство. Такива жилища са по смисъла на настоящия закон отделните апартаменти, жилищни сгради и жилищни етажи, съгласно утвърдения план, които отговарят на тези условия.

Не се смятат като отделни жилища малките жилищни постройки в един парцел, които са собственост на трудещи се.

Чл. 7. Хотели, болници, клиники, частни бани и други подобни се отчуждават изцяло, като, ако членовете на семействата на собствениците им не притежават друго отделно жилище по смисъла на този закон, им се дава от Жилищния фонд в замяна подходящо жилище.

Чл. 8. Отчуждават се и ония вили в градовете и курортните места, необходими за обществени нужди по решение на Министерския съвет.

Чл. 9. Семейства, които притежават повече от един градежи покрит недвижим имот, по смисъла на този закон, трябва да подадат декларация по приложени образец в Общинския народен съвет по местожителството си в месечен срок от влизането на този закон в сила, като посочат всичките си градежи покрити и непокрити недвижими имоти.

За лицата, живущи в чужбина, този срок е двумесечен.

Задължението за подаване на декларацията лежи върху главата на семейството по смисъла на този закон.

Чл. 10. Отчуждаването се извършва от комисия в околийските центрове, в състав: председател — околийският съдия или член на областния съд, посочен от министъра на правосъдието, и двама представители на общинския градежи народен съвет, посочени от управата на същия съвет.

Преди да се произнесе, комисията изслушва заинтересуваните.

Комисията се произнася по отчужденята независимо от това дали е подадена декларация или не. Тя задължително проверява всички актове по членове 17 и 18.

Решенията на комисията влизат в сила след утвърждаването им от Министерския съвет по доклад на министъра на правосъдието.

Чл. 11. Лице, което притежава имоти, подлежащи на отчуждение по този закон, може в декларацията по чл. 9 или до произнасянето на комисията по чл. 10 да посочи кои имоти желае да запази. Ако лицето не се възползва от това право, въпросът се решава от комисията.

Чл. 12. Отчуждените по този закон имоти стават държавна собственост и се предоставят за стопанисване и управление на съответния градежи общински народен съвет.

Към всеки градежи общински народен съвет се създава жилищен фонд.

По решение на Министерския съвет, жилищни сгради могат да бъдат представени и за други цели.

Чл. 13. На собствениците на отчуждените имоти се плаща обезщетение в държавни лихвени облигации.

Обезщетението се определя на базата на оценката на имота по закона за еднократния данък върху имуществата от 8 април 1947 г., намалено с прогресивно увеличаващ се процент, съобразно табличката, която ще се изработи от Министерския съвет.

Чл. 14. Правителството може, по изключение, когато това се налага от интересите на страната, да нареди обезщетението да се определи по взаимно споразумение със собственика, както и да се заплати то в брой изцяло или на части.

Чл. 15. Не се дава обезщетение за отчуждените имоти на собственици, които активно са служили или помагали: а) на германската армия или нейните подразделения през последната Световна война, както и на фашистката италианска държава, на армията и нейните подразделения до деня на капитулацията на Италия пред Обединените народи; б) на българската фашистка полиция, жандармерия или армия в действителност им срещу бойните против фашизма и техните организации през времето от 1 март 1941 г. до края на 1944 г. и в) на чуждите агенти и шпиони и на уличените в дейност за реставриране на фашистката диктатура след 9 септември 1944 г. до влизането в сила на този закон.

Въпросът от обезщетение се решава от Министерския съвет по доклад на министъра на правосъдието.

Чл. 16. Отчуждените по този закон имоти се считат държавна собственост от деня на отчуждаването. Задълженията, обезпечени с ипотека върху тия имоти, преминават върху съответните жилищни фондове към градежните общински народни съвети или към държавата.

Чл. 17. Считат се за нищожни, ако увреждат държавния жилищен фонд, отчужденята на градежи покрити недвижими имоти и ипотеците върху такива имоти, извършени след 1 януари 1947 г. а) погън на съпругата, възходящи и низходящи по сребърна линия и в) състояние до четвърта степен включително.

Въпросът по отношение на жилищния фонд, ако увреждат същия, се решава в всички съдебни спорове по дела, заведени след 1 януари 1947 г. за градежи покрити недвижими имоти между

роднини по алинея първа, а така също и съдебните решения по такива дела, постановени въз основа само на решителна клетва или самопризнания.

Всички долби, прехвърляния на наследствени права, извършени след 5 януари 1948 г., както и ипотечните задължения, сключени след тази дата, са нищожни по отношение на жилищните фондове, ако увреждат същите.

Чл. 18. Комисията по чл. 10 може да счете за симулативни извършените по какъвто и да е начин след 1 януари 1947 г. отчуждения на градежи покрити недвижими имоти между лица извън посочените по предходния член, ако има данни за това.

В този случай заинтересуваният има право в месечен срок от съобщението на комисията да предяви иск за установяване действителността на отчуждението.

Чл. 19. Когато на членове на семейството се отчуждават имоти по реда на този закон, те имат право на собственост върху съразмерна част от имотите, оставени за семейството.

Нотариусът издава безплатно нотариален акт за собственост, въз основа на съгласието на лицата, на документите за собственост и на решението на комисията за отчужденията.

Ако между членовете на семейството не се постигне съгласие за следващите им се части от оставения имот, спорът се разрешава от съда по общия ред.

Чл. 20. По спорове, възникнали между частни лица, предприемачи и държавата във връзка с започнати и недовършени вследствие на този закон строежи, се произнася съдът.

Чл. 21. Не се отчуждават градежи покрити недвижими имоти, които попадат по чл. 24 от мирния договор от 10 февруари 1946 г. или принадлежащи на обществени организации, на юридически лица с идеална цел или на кооперации.

Министерският съвет обаче може да постанови да се отчуждат известни имоти, притежавани от обществени организации, от юридически лица с идеална цел и от кооперации, ако тия имоти не са нужни за постигане на техните цели.

Чл. 22. Който не подаде декларация съгласно чл. 9 или подаде такава с неверни данни, се наказва с глоба до 300.000 лв. и с конфискация на подлежащите на отчуждение по този закон имоти.

Чл. 23. Който повреди, унищожи, изнесе или по какъвто и да е начин намали стойността на подлежащите на отчуждаване имуществата, се наказва за саботаж, съгласно чл. 10, алинея първа, от закона за защита на народната власт.

Чл. 24. За прилагане на този закон се изработва правилник от Министерския съвет по доклад на министъра на правосъдието.

Председателстващ д-р Георги Атанасов: Пристъпваме към разискване. Има думата народният представител Павел Цолов.

Павел Цолов (с): (От трибуната) Уважаеми г-жи и г-ди народни представители! Законопроектът за отчуждаване на едрата градежи покрити недвижими имоти е такъв, който ще има огромни стопански и социални последици. Известно е на всички ни, че с закона за аграрната реформа, с закона за тютюневия и спиртният монопол, с закона за национализиране на индустриалните и минните предприятия, с закона за банковото дело беше взето от чифликчиите, индустриалците, търговците и банкерите и дадено на народа онова, което те в продължение на няколко десетилетия са грабили от него. За всички ни обаче беше ясно, че не е достатъчно да се вземат земите на чифликчиите и предприятията на индустриалците, миноприетелите и банкерите, за да се ликвидира изцяло с капиталистическата частна собственост. Известно е на всички ни, че именно тия обществени категории, особено през време на последната война, отдалаха голяма част от своите средства, които бяха наградени от българския народ, за да ги вложат в застроени и незастроени имоти, особено в градовете. Известно ви е, че в последните години, благодарение на този луд стремеж на имачите големи парични средства да закупуват имоти в градовете, се започна една невидяна спекула с покритите имоти у нас. Затова се наложи създаването на специален закон за ограничение спекулата с недвижимите имоти. А в последно време, особено поради това, че притежателите на тия имоти се отръхуваха, че те може да бъдат национализирани, се започна също така една спекула, която хвърли в смут българската общественост, особено в големите градове, и затова правителството беше принудено с нарочен постановление да спре продажбите на покритите имоти в градовете. Ето защо сега, когато се вижда този законопроект, ние не можем да не го посрещнем като едно навременно мероприятие и като логическа последица на извършената досега национализация. Трябваше да се вземат и ония имуществата на българските чифликчици, които държеха имоти в селата, а искаха да имат и апартаменти в градовете, да се вземат имуществата на индустриалците, на търговците и банкерите, които така считаха, че най-добре ще укрят онова, което са грабили от българския народ. И затова, пак повтарям, този законопроект се явява навременен и ще отговори на чувството за справедливост и социална правда сред българския народ.

Парламентарната група на Българската работническа социалдемократическа партия одобрява законопроекта и ще го гласува на първо четене. (Ръкоплесквания)

Позволявам си обаче да направя някои бележки по законопроекта, които не се отнасят до неговото същество, които нямат за задача да стеснят кръга на неговото приложение, а имат единствената задача да внесат по-голяма яснота в отделните законоположения и да доведат до по-скорошното му реализиране.

Има разлика в терминологията на някои текстове, а има и възприети основни принципи, които до голяма степен, по наша преценка, си противоречат. Така например още в първия текст се говори за един или два застроени имоти или един или два незастроени парцели. На всички ония, които притежават повече от един или

два застроени имоти или един или два незастроени парцели, ще им се национализират онези имоти или парцели, които притежават в повече. В чл. 9 обаче се говори, че ония, които притежават повече от един градски покрит недвижим имот, трябва да подадат декларация. Има, значи, известно съмнение относно това, защо се казва един или два застроени имоти или един или два незастроени градски парцели. Дали не би било по-добре, по-прецизно и по-ясно, ако се каже: един застроен имот или един незастроен парцел? Наистина може да се каже, че нуждите на семейството могат да падат да му се оставят повече от един застроен имот или повече от един незастроен парцел. Този принцип действително е легнал в законопроекта.

По-надолу се казва, че комената има право, преценявайки материалното, семейното и общественото положение, да остави повече от едно жилище или повече от един парцел на семейството. Значи, ако в първия текст се оточни законопроекта, в този смисъл, в който предлагаме, не се отнема възможността да се отклоним от този основен принцип, именно по начина, предвиден по-надолу в чл. 1, алинея последна, и в чл. 3, алинея втора.

След това по въпроса за съдържанието на понятието „жилище“ има известни неточности и известни противоречия. Така в чл. 2, като се говори за жилище, което трябва да бъде оставено на семейството, то се отождествява веднага с къща или апартамент, независимо от броя на членовете на семейството. Тук от този текст би могло да се заключи, че всяко семейство трябва да има една къща или един апартамент, независимо от това, колко членове има, без да се държи сметка за това, каква ще бъде тази къща или какъв ще бъде този апартамент. Същият този принцип е възприет и във второто изречение на алинея първа на чл. 6. Там, като се изяснява понятието „жилище“, се говори именно за отделни апартаменти, жилищни сгради и жилищни етажи, без да се конкретизира пак какво се разбира под жилищна сграда. Тя може да бъде твърде голяма, може да бъде твърде многоетажна и все пак да се разбира като жилище, което трябва да бъде оставено на семейството, без да се държи сметка за броя на членовете му, както е казано в чл. 2 от законопроекта.

В чл. 6, алинея първа, в първото изречение обаче . . .

Министър Ради Найденов: Дотук не е право вашето тълкуване. Така Петър Братков би могъл да разбере закона. Вие по-дълбоко трябва да си гишките в неговата логика.

Павел Цолов (с): Другарю министър! Аз не правя една злободневна критика на законопроекта, . . .

Министър Ради Найденов: Без да искате обаче правите.

Павел Цолов (с): . . . а искам пред комисията утре, когато ще се разглежда законопроекта, да се оточят някои работи, както казах, . . .

Министър Ради Найденов: Комисията ще заседава.

Павел Цолов (с): . . . за да може законопроекта да бъде ясен и да се приложи в най-кратко време.

В чл. 6, повтарям, алинея първа, в първото изречение като че ли е възприет другият принцип. Казва се: „Жилище е всяка сграда, предназначена за задоволяване жилищните нужди на едно семейство . . .“ Тук вече понятието „жилище“ не се отождествява с къща, с апартамент, с етаж, а се ограничава с оглед нуждите на семейството. И аз смятам, че много по-правилно е да се възприеме именно този принцип — да се резервира, т. е. да се запази за семейството такова жилище, което да задоволява само нуждите му.

В чл. 9 се говори за подаване декларации до комисията. Там се казва, че семейства, които притежават повече от един градски покрит недвижим имот, трябва да подадат декларация. Оттук би могло да се заключи, че ония, които притежават само един градски застроен или незастроен имот, не трябва да подават декларация. Значи, ако се случи едно семейство да притежава само един застроен имот в града, например една три-четиритежна къща, то не трябва да подаде декларация.

Моята мисъл е, че трябва да се внесе малко по-голяма яснота, за да не остане никакво съмнение, защото тази сутрин от много места хората поставят много въпроси, на които не може да се отговори при тях не така напълно оточени и еднакви текстове на законопроекта.

Също така не е уреден въпросът за случаите, когато един член или много членове от семейството притежават малки идеални части от няколко застроени или незастроени имоти. Аз намирам, че е необходимо, този въпрос да се уреди в законопроекта също така по един достатъчно ясен начин, за да не възбужда никакво съмнение.

Смятам, че е изпитано, да се спирам на други неточности. Говори се на един места за незастроени парцели, на други се говори за празни места и пр. и пр.

След това, по моя преценка, не е достатъчно ясна последната алинея на чл. 3 от закона. Касае се за имотите, които се включват в границите на Голяма София, но са полски имоти: ниви, ливади, градини и се използват именно като такива от техните притежатели, които по занятие са земеделци. Ако тук се касае за полски имоти в оня смисъл, в който разбираме ние, юристите, т. е. за ония имоти, които са във от чертата на града, във от строителния план, то като не ли това не би имало място в закона, тъй като този закон, ясно е, се отнася за градските покрити недвижими имоти. Ако обаче се отнеса и за ония ниви, ливади и градини, които се включват в чертата на града, в случая Голяма София, влизат в строителния план, обаче се считат като полски имоти от лица, които по занятие са земеделци, то е достатъчно ясно. Смятам, че трябва и този въпрос също така много прецизно да се

изясни. Защото имаме такива случаи: селяни от Драгалевци или от Княжево, които се занимават с земеделие, които са включени в Голяма София, имат ниви, ливади и градини на къла в н от селцето, а имат ниви, ливади и градини и вътре в самото селце. Значи, тъй въпроси трябва да се изяснят.

Ето, правейки тези няколко бележки, аз моля другарите народни представители в комисията да се занимават с тях и много бих се радвал, ако там може да се даде едно такова правилно осветление на тия текстове, че всички да останат задоволени и с убеждението, че аз съм гръшил, като съм направил тия няколко бележки.

Завършвайки, отново заявявам от името на парламентарната група на Социалдемократическата партия, че одобряваме законопроекта и ще го гласуваме на първо четене. (Ръкоплескания)

Председателстващ д-р Георги Атанасов: Има думата народният представител Васил Василев.

Васил Василев (к): (От трибуната) Г-жи и г-да народни представители! Съгласно Конституцията на Народната република България трудът е дълг и въпрос на чест за всеки работоспособен гражданин на републиката. Този принцип, легнал в Конституцията, може да се осъществи само когато се премахнат капиталистическите и експлоататорските класи, т. е. когато се преини към безкласовото общество — социализма. С национализацията на индустриалните и минните предприятия се поддържа до голяма степен основите на експлоататорската класа, но все пак последната не е ликвидирана окончателно. Известен слой от градското население все още живее единствено от рентите на своите покрити недвижими имоти, от пазени. Собствениците на едрата градска покрита недвижима собственост волят паразитен живот, не влизат своя труд в обществено-полезни начинания, а освен това спекулират с жилищната криза, която от началото на втората световна война е изострена твърде много в градовете, та дори и в някои по-големи села.

С предлагания законопроект ще се отнеме възможността на хората от този слой да живеят паразитно и те ще потърсят да вложат своя труд в обществено-полезни инициативи и начинания. Така на обществото ще бъдат върнати не малко работоспособни хора, ще се увеличи националният труд и по този начин тези, от които обществото само страда, ще допринесат със своя труд за изпълнението на двегодинния народостроителски план и изграждането на народната ни република и за повишение жизнения уровень на нашия живот.

Както вече казах, в градовете, и особено в София, се чувства остра жилищна криза. Това се дължи на спиране строежите през време на войната, а за София — и следствие на бомбардировките. Палага се следователно за облекчение на жилищната криза едно пълно строителство, при което в най-къс срок да се построят жилища и обществени сгради, които да задоволят така крещящите нужди и с това да повдигнат културното ниво на трудещите се. Такова планово строителство, и то в голям мащаб, е невъзможно при сега съществуващия режим на едрата градска покрита недвижима собственост. Днес капиталистите не влизат своите капитал в строеж, защото не им осигуряват достатъчно рента, а освен това при новите градоустройствени планове пречка за строеж е и собствеността на самите терени.

Законопроектът, като урежда отчуждаването на тази собственост, създава и държавен жилищен фонд. Този фонд в кратък срок ще може да укрепи финансово и ще приеме жилища и обществени строежи в голям мащаб, а освен това и ще се съобрази с нуждите на обществото, града и трудещите се. Строежът няма да бъде хаотичен, както е бил в по-голямата си част досега, а ще бъде съобразен с всички изисквания на модерното градоустройство и, както вече казах, с нуждите на обществото и трудещите се.

Следва да се отбележи, че законопроекта урежда само едрата градска покрита недвижима собственост и с нищо не засяга съществуващото досега положение в селата.

Законопроектът е изграден, както се казва и в мотивите, на следните основни положения: на всяко семейство се оставя в притежание от членовете на същото едно жилище — къща или апартамент — и едно джуканско помещение или едно парче място, независимо от броя на членовете му. Не се отчуждават и помещението — магазини, лекарски кабинети, кантори, работилници и други — които са необходими на собственика или членовете на семейството му за упражняването от тях занятието чрез влагане на личен труд. Не попадат под действието на закона и недвижими имоти на трудещите се от градовете, които са придобити или построени за задоволяване жилищните нужди на техните семейства или за осигуряване добавъчен доход за издръжка на семействата. По решение на комисията, предвидена в чл. 10 от законопроекта, може да се отстъпват допълнително жилищни помещения или друг градски имот с оглед на нуждите, материалното, общественото и семейното положение на членовете на семейството.

Всички други имоти извън казаните, които се намират в строителните части на градовете, се отчуждават. Отчуждават се и всички сгради, които са служили и служат за хотели, болници, кини, театри, бани и други. В случай на отчуждение на подобни имоти, ако собствениците им нямат отделни жилища, тъй като им се дават от жилищния фонд. За София се отчуждават всички имоти, които попадат в общия градоустройствен план, ако и да не се включват в строителната част на града. Няма обаче да се отчуждават влизаните в границите на Голяма София всички полски имоти — ниви, ливади, градини и други — притежание на местните жители на населените места, включени в Голяма София и занимаващи се с земеделие.

Предвижда се също отчуждение на ниви по сгивък, обобран от Министерския съвет. Тези ниви ще се оставят на собствениците, достойни за ползуване от всички нуждаещи се за отдиш и по-

чивка. С това ще се даде възможност на всички обществени и културни организации да изградят почивни домове и станции за своите членове, за да могат трудещите се да укрепват своето здраве и да се подготвят за нови трудови подвизи.

Отчуждението на имотите ще става от комисии, предвидени в чл. 10 от законопроекта, на които председател ще бъде околийският съдия или член от областния съд. Това ще бъде председателят е съдия, дава по-голяма гаранция за безпристрастност и точно съблюдуване на закона от комисии. Комисиите ще разглеждат всички случаи, за които има подадени предвидените в закона декларации, а така също и когато няма такива декларации.

Всички отчуждения ще бъдат обезщетени от жилищния фонд, като срещу стойността на имота на бившите собственици ще се дадат държавни лихвени облигации, а самата оценка на отчуждените имоти ще се извършва на базата на оценката на имота по закона за еднократния данък върху имуществата от 8 април 1947 г. Само по изключение заплащането може да става по взаимно споразумение със собственика, когато се налага от интересите на страната, като самото обезщетение може да се заплати в брой изцяло или на части.

Законопроектът предвижда да не се дава обезщетение на собствениците на имоти, които са служили или помагали на германската армия и нейните поделения през последната световна война, както и на фашистката италианска държава, на армията и на нейните поделения до деня на капитулацията на Италия пред Обединените народи, и на българската полиция, жандармерия или армия в действията им против бойците против фашизма и техните организации през времето от 1 март 1941 г. до края на 1944 г., а така също и на чуждите агенти и шпиони и на улчените в дейност за преставиране на фашистката диктатура след 9 септември 1944 г. до влизане в сила на настоящия закон.

Предвижда се също нишожност на отчужденията, станали между близки роднини, но само на сделките, станали след 1 януари 1947 г., и то ако е оцелял жилищният фонд. Също се предвиждат и наказателни санкции за неизпълнение на възложените на гражданите задължения и за повреди, нанесени на подлежащи на отчуждение имоти.

Този закон ще пресече пътя на спекулата с жилищата и наемите, ще създаде по-голяма сигурност за наемателите, които често пъти живеят под неспирната угроза да останат на улицата без покрив. Не са редки случаите, когато наемодателите водят с десетки дела за изваждане своите наематели, и то само за да получат по-големи наеми или пък да задоволят своите капризи. Само това да е, то е с нищо неоправдан тормош, който спъва трудещия се да разгъне своите творчески възможности, като насочва цялото му внимание само за запазване на жилището му. А сега ще се създаде в трудещите се вяра в собствената им държава и ще ги поощри към нови трудови подвизи и съревнования.

Конят за национализацията на индустриалните и минните предприятия, законът за национализацията на едрия земеделски инвентар, законът за киното, законът за национализацията на частните банки, законът за тютюневия монопол, законът за спиртни монополи, законът за монопола на търговията с течните горивни материали и настоящият закон поставят здравите основи за построяването на социализма в нашата страна и за създаването на благоденствие на българския народ.

Парламентарната група на Българската работническа партия — комунисти ще гласува законопроекта по принцип. (Ръкоплескания)

Председателствуваш д-р Георги Атанасов: Има думата народният представител Кръстю Недков.

Кръстю Недков (з): (От трибуната) Другарки и другари народни представители! Основната цел, поставена в програмата на етническата обществено-политическа организация Отечествения фронт, е да изгради нашата Народна република като национална по форма и социалистическа по съдържание.

От това основно положение първият извод е, че в нашата страна ние ще се ръководим и ще се съобразяваме с напите. Българските условия, ние ще се ръководим от исторически създадената в нашата страна общност на езика, на територията, на икономическия живот и на психическия живот, проявяващ се в общността на културата.

Вторият извод е, че ние ще създаваме в нашата страна едно социалистическо общество, ние ще изградим социализма. А това значи: 1) еднакво освобождаване на всички трудещи се от експлоатация, след като капиталистите бъдат съборени и експроприрани; 2) еднакво за всички отменяване на частната собственост върху средствата за производство, след като те са предадени в собственост на цялото общество; 3) еднакво задължение за всички да се трудят според своите способности и равно право на всички трудещи се да получат за това според своя труд.

За постигането на тази своя основна цел Отечественият фронт си поставя за изпълнение редица главни задачи. На първо място на които стои задачата да се ликвидират остатъците от монархо-фашизма чрез лишаване едрия спекулантски капитал от икономическата му мощ.

З изпълнение на тази главна задача Отечественият фронт, още след вземането на властта чрез всеобщото въстание на 9 септември 1944 г., прокарва редица крупни социални реформи, целящи на първо място да затвърдят властта на Отечествения фронт, т. е. да стигне до работническата класа и дребните и средни селяни, властта на широките трудови слоеве у нас.

В редицата от тия големи реформи ние можем да посочим закона за трудовата поземлена собственост, с който се провъзгласи принципът „Земята на този, който я работят“ — основен принцип от програмата на Земеделския съюз. Прокара се законът за национализация на инвентарията, за едрия земеделски инвентар, за национализация на банките, за монопола на външната търговия

и на вътрешната едра търговия и пр. и пр. Отечественият фронт се ръководи от разбирателно, че неговата власт ще бъде окончателно затвърдена и че възможността за възвръщането на реакцията и капитализма ще бъде завинаги и безвъзвратно отстранена, когато всички средства за производство станат собственост на цялото общество, когато се премахне окончателно експлоатацията на човек от човека.

Законът за трудовата земеделска собственост, макар още не напълно, дава земята в ръцете на тези, които я работят. Чрез национализацията на индустрията, банковото дело, външната търговия и едрия вътрешна в сътрудничество с кооперацията търговия се отнема възможността на спекулантския и паразитен капитал да експлоатира трудещите се и се дава възможност на работническата класа да разгърне своите творчески сили и способности.

Необходимо беше да се сложи край и на спекулантския капитал, настанил се в градовете под формата на покрита недвижима собственост, за да му се отнеме възможността за експлоатация и подривна дейност в общия трудов ентусиазъм, който е обхващал целия наш народ, за изграждането на нашата млада Народна република.

Още когато се гласува законът за аграрната реформа, беше повдигнат въпросът, че е крайно време у нас да се ликвидира с едната градска спекулантска собственост и да се постави на един справедлив демократичен и социален начал. Ето този ден, голям, велик и тържествен за хиляди трудещи се у нас, дойде. Трудещите се от градовете, които бяха подложени досега на непосима и продължителна експлоатация от страна на едрия градски собственици, ще могат най-после свободно да си отидат. На всекиго са известни безкрайните разпривни и скандали, които устройваха едрия собственици на своите наематели в желанието си да измъкнат повече доходи, за да не се спираме и ние сега на тях. Трябва да посочим само, че в желанието си да намерят или осигурят покрив над главите на своите деца, трудещите се нямат никакво спокойствие и не могат да се отдадат всецяло, въпреки голямото си желание, на производителен труд. Те не можеха от разпривни и тичане по съдилища и пр. да се отдадат на своята просвета за повдигане на своята квалификация, не можеха да вземат дейно участие в бригади и съревнования. А най-важното, те не можеха да си осигурят жилище, а бяха подложени на мизерия, болести, епидемии, изграждане и пр. Не са редки случаите, когато почти половината от дохода на трудещите се отиваше за заплащане на наема и за разпривни.

На това положение трябваше да се сложи край. Всеки трудещ се се бори да има жилище, гдето да подслони себе си и семейството си и да се отдаде на творчески труд. Тази възможност при капиталистическия строй остава илюзорна за честния и почтен труд. Сега, когато строим социализма, ние трябва да дадем възможност на трудещите се да имат жилище и да живеят сносен културен живот, какъвто те напълно заслужават. Това обаче при нашата съвременна следвоенна обстановка е трудно възможно даже за единични. Войната ни лиши от възможността да имаме строителни материали, които да задоволят нуждите. Освен това, специално за София, много здания се разрушиха от бомбардировките на англичаните и американците. От друга страна населението в градовете се доста увеличи както от естествен прираст, така също и от разширяването на индустрията, занаятите, транспорта и пр. Тия обстоятелства създадоха във всички градове положение на голяма жилищна криза, която не може да се разреши с обикновените мерки, като закона за наемите. Налага се да се сложи един ред, една планоност както в експлоатацията на съществуващите постройки, така и в тези, които тепърва трябва да се строят. От трета страна, не може вече да се допусне, у нас да има лица, които биха продължили да използват сегашните си материални средства, за да водят един празен, паразитен и разгулен живот.

Ето тези основни положения са легнали в предложениия ни законопроект.

Законопроектът също така изхожда от легалното в Конституцията начало за запазване на оная собственост, която е придобита с труд и спестовност. Трудът у нас е вече основен обществено-стопаиски фактор. Той е въпрос на дълг и чест. А добре е известно, че о честен и почтен труд, при условията на капиталистическото производство, човек може да придобие едва-едва толкова, колкото е необходимо за неговите и на семейството му нужди, и то с големи трудови усилия, недоиздаване и мизерия.

Предложеният законопроект има за обект само градската покрита недвижима собственост. Той изключва собствеността в селата. Той цели да обхване оная градска собственост, която служи като средство за експлоатация, или тая, която би послужила за тази цел.

На първо място тук стоят жилищните постройки и празни дворни места, които се включват в чертата на строителната част на градовете, а за София — в обсега на общия градостроителен план. Законът цели да остави на всяко семейство притежаваното от членовете на същото едно жилище — било то къща или апартамент — и едно дюкянско помещение или едно празно дворно място, където евентуално би се построи дюкян. След като оставя жилище, законът има грижата да остави и един дюкян или дворно място, за да може да се даде възможност на собствениците да развият своята частна инициатива и чрез професията си да си построят нужните помещения за упражняване на тази професия.

В чл. 1 се казва, че се оставят един или два застроени имоти. Тук трябва да се разбира именно едно жилище и един дюкян евентуално на друго място, не в жилището. Веднага след това законът поставя и изключениите в членове 2 и 3 в алинея втора на чл. 1. Според тях не се отнемат жилищните имоти на трудещите се, които са приобити или построени за удовлетворяване жилищни нужди на техните семейства или за осигуряване достатъчен до-

ход за издръжка на семейството. Тук спадат всички ония дребни собственици, които с труд изкарват прехраната на семейството си, а същевременно имат и дадена някоя стая под наем, от която получават известен малък наем. Тук могат да се сложат и старите хора и пенсионерите, които от собствеността си са отделили нещо дадено под наем за допълнение на пенсията. Следователно тези категории, които са слабосилини, са твърде много охранени от закон.

Те се отчуждават и помещението — магазини, кабинети, каптори и др., които са необходими за упражняване на професия или занаят.

Законът дава пояснение, че под „жилище“ се разбира оная сграда, която служи за задоволяване нуждите на едно семейство. Особено в София в една сграда може да има много жилища, един застроен имот да е разделен на много семейства. Законът ги смята като повече жилища и след като се остави необходимото на собственика, останалото се взема.

Като особено доходен обект на капиталистическа експлоатация служат също така хотелите, болниците, клиниките, частните бани и пр. За да се пресече пътят на тази експлоатация, законът предвижда те да станат също държавна собственост. Известно е, че мнозина от собствениците на клиники, болници и пр., вместо да поставят в услуга на народа тези помещения, ги обръщат на чисто търговски спекулативски обекти, от които болните, вместо да получат помощ, излизат ограбени и все пак болни. Също така е известно, че поради безогледната спекулация името хотел не се ползува в народа с особено добро име. Новият обществен порядък изисква, тези заведения да бъдат поставени на такива основи и при такива условия, че те наистина да оправдаят предназначението си.

След като законът изключва от своя обхват имотите, обект на земеделие в чертите на Голяма София, той обхваща и вилите. Дължим да отбележим, че вилите също така станаха доходоносно предприятие на спекулативния капитал, докато хиляди трудещи се имат голяма нужда от помещения, гдето биха могли да възстановят своето здраве и своите сили и оттам да се върнат и с бодрост и пресни сили да влизат в производството.

Законът определя, че тези имоти се оставят на членовете на семейството. Много правилно ги поставя законът, като определя семейството като основна единица, а не отделните лица. В нашата страна, при съвременното обществено-стопанско и историческо развитие, семейството е най-малката обществено-стопанска и производствена единица. Жилището се оставя в собственост именно на тая обществено-стопанска основна производствена единица, на този малък колектив, който се явява в обществото, в стопанството и в производството като цяло. Семейството може да бъде от повече или по-малко единици. Съответно с това му се оставя и такава собственост, и то именно като цяло, а не на тая или оная единица от него. По такъв начин отделните членове на семейството се поставят при равни условия.

В чл. 5 се дава определение на понятието „семейство“. В конкретните случаи може да се явят различия от това определение, но комисията по чл. 10 ще може добре да се ориентира и да го определи за конкретните случаи. Следователно, оня член на семейството, който досега е бил собственик на общо жилище, си остава и напред такъв. Това основно положение се изменя само в случаите на чл. 19. Когато на някой от членовете на това семейство бъде отчужден друг имот, не този, в който живее семейството, тогава този член става съвместен собственик на оставения общо жилище. С това ни най-малко не се накърнява принципът за закрилата на трудовата собственост.

Наистина в законопроекта не е уяснено положението на съсобствениците на придобити имоти било по наследство, било по покупко-продажба, било по дарение или друг начин. Също така не са уяснени още някои въпроси от по-второстепенен характер, но те в комисията сигурно ще получат своето изяснение и точно определение в закона.

По тоя начин у нас се пристъпва към едно цялостно, постоянно и социално справедливо уреждане на жилищния въпрос в градовете засега само по отношение на съществуващите постройки и дворни места.

Законът обаче гледа не само на съществуващото положение, а се обръща и към бъдещето. Освен готовите постройки, законът обхваща, както казахме, и дворните места. По закона остават достатъчно дворни места, които могат да бъдат обект на частно строителство. За частното строителство, което може да се постигне с честен труд и съвестност, се оставя широка възможност, и то ще бъде съответно насърчавано съгласно програмата на Отечествения фронт. От друга страна, като се има пред вид, че слабите стопански слоеве у нас нямат възможност самостоятелно да извършат строежи за задоволяване на своите семейни нужди, в закона се предвижда създаването на специален държавен жилищен фонд. Този фонд ще има за задача, чрез събиране на средства било по този закон, било по други начини, евентуално спестявания на самите трудещи се, да изгради в най-скоро време подходящи жилищни помещения, в които трудещите се да бъдат настанени, за да могат да избегнат благата, липсата на хигиена, на слънце, на въздух, да живеят подходящ, здравословен и културен живот.

Съгласно законопроекта имотите, които се вземат от държавата, т. е. които стават общодоступна собственост, се обезщетяват съобразно оценката по закона за еднократния данък. Оценката се изплаща било в облигации, било в пари.

Тук трябва да отбележим, че е напълно справедливо предвиденото положение, щото агентите на германско-фашистките сили, на българската фашистка полиция, жандармите и др., които са взели участие в преследванията на борците против фашизма и техни организации, както и чуждите агенти и шпиони, да се лишат от всякакво заплащане на обезщетение. На всички е известно, че тези

категории печелиха богатствата си с терор над народа, с убийства, грабеж, разбойничества или чрез продаване и предаване на народа на чужди държави.

Също така напълно справедливо е да се лишат от заплащане на обезщетение и онези недобросъвестни граждани, поставили си за цел в живота спекулата и ограбването на народа, които след като разбраха, че властта на Отечествения фронт се затвърди и че няма да могат в тази форма да спекулират, заповисаха да дават части от имотите си, за да трансформират капиталите си в други форми на експлоатация. Всички тези продажби по закона са нищожен.

Ето тези са основните положения в настоящия законопроект. Той ще доведе отдалъци очакваните от трудещите се големи резултати. На първо място той ще внесе едно успокоение в обществото, ще престанат до голяма степен нескончаемите съдебно-жилищни спорове, ще пресече пътя на експлоатацията в тази област и ще даде възможност да се развият до голяма степен производителните сили на трудещите се, тъй необходими за изграждането на нашата млада република.

Този закон е един от основните закони в устройството на нашата млада република, на новото социалистическо устройство в нашата страна.

За това от името на парламентарната група на Българския земеделски народен съюз аз заявявам, че ние ще гласуваме законопроекта единодушно. (Ръкоплескания)

Председателствуваш д-р Георги Атанасов: Има думата г-н министърът на правосъдието.

Министър Рали Найденов: (От трибуната. Посрещнат с ръкоплескания от мнозинството) Уважаеми другари и другарки народни представители! Законопроектът за отчуждаване едрата градска поземлена недвижима собственост, който поднасяме на вашето внимание, буди двоен интерес: веред словесите на нашето население. Гражданите, подналящата част от народа е успяла в продължение на десетки години с труд и съвестност да си построи свои жилищни сгради. Има обаче от друга страна една малка част от спекулативните притежатели на празни дворници в градовете, които ги държат с десетки години нестроени, за да им се увеличи цената. Например в гр. Павликени има едно дворнище от 200 декара на един чужбджин, което стои нестроено.

Капиталът, нагаждайки се в последните години, до нашето леточислене, 9 септември, намери най-удобна почва да се вкорени в градските строежи и по-специално в жилищните високосложни стрелби, за да може, така загнезден, да осигури за дълги години рента на охолниците, на притежателите на капитал и с това да допринесе за разваляване стойността на нашия лев и за разстройството изцяло на нашето благоустройство, което трябва да става с оглед на общонародните интереси, и да подчини строже на частния интерес, да изкриви, да изврати строежи за сметка на подавяващото число от трудещите се наши граждани, превръщайки ги в робни и експлоатирани от наемодателите.

Аз мисля, че вашият интерес към нашия законопроект е по-висш главно по тази причина — че не само враговете на народа, но и известни заблудени наши отделни среди и другари се намериха в низка по повод спираше продажбите на недвижимите поземли имоти и проектирания наш закон. Аз имам да заявя: този закон, другари народни представители, ще се изработи с външно съдействие, с вашето участие, с вашето сътрудничество, със съдействието, участието и сътрудничеството на грамадното болшинство от трудещите се градски и селски маси от нашия народ, които са организирани в своите масови трудови организации, обществени и политически, под водачеството на единната обществено-политическа организация Отечествения фронт.

Ние не сме поставили за разрешение въпроса от гледище интересите на единичните едри градски собственици, както те си мислят. Те изпадат в положението на човек, който си мисли, че съществува изграва, не защото земята се върти, а защото него трябва да го освети заран.

Другари! Ние разрешаваме въпроса от гледище интересите на подавяващата част на нашия народ, от гледище разрешаване на жилищния въпрос в големите и малките наши градове.

От името на правителството аз трябва да заявя на всеуслухание, на целия наш народ и на подналящите стопани, които евентуално този закон ще засегне: ние сме поставили жилищния въпрос като един важен, един от най-важните въпроси, касаещи се до живота, здравето и бъдещото развитие на подрастващото поколение, не от гледище да умишлено едрия собственик, а, както във всички отрасли и сектори на нашия стопански, културен и обществен живот, да поставим на правилни начала изграждането на нашите жилища, на принципа, всеки гражданин да има удобно, красиво, светло и хигиенично жилище — първо условие за развитието на неговите жизнено и трудови способности, за изграждането на целокупния наш живот на нашата красива Народна република. (Ръкоплескания от мнозинството)

Ние извикваме усилията на нашия народ и неговия ентузиазъм, другари, да се схване закъснялата наша инициатива да построим час по-скоро на разрешение жилищния въпрос, за да се премахнат многото неудобства, които засягат широките наши маси, които ще даде в известни случаи и нашите собственици наемодатели, и по този начин да отидем напред.

Тази критика, която направиха нашите последни двама говорители народни представители, е достатъчна, за да се схване, че народното представителство ясно е разбрало смисъла, целта и задачите, които нашият законопроект си поставя. Редица закони досега, както и законът за отчуждаване на празни терени, какъвто е за устройството на столицата, какъвто е законът за изменение на закона за благоустройството и маса други закони, идват на помощ,

да улеснят нашите възможности чрез премахване на трудностите, които съществуват днес по закона за благоустройството на незастроените големи частни градски терени и на едрите блокови жилища, които притежават големите собственици и в които ние виждаме една пречка, която трябва да премахнем, за да развърнем инициативата за бърз, правилен и плано-строен на жилища за удовлетворяване на големите жилищни нужди.

Кой би бил против това? Аз мисля, че почти никой. И аз трябва да заявя, че ние в разрешаването на поставената задача извикваме усилията и сътрудничеството на повече от 3/4 от нашия народ и главно на селските труженици-строители, стопани и на голямата, грамадната, подавяващата част от нашите знаятчици, еснафи, от нашите чиновници, спестители, пенсионери, оная грамадна част, която обхваща жителите на всички наши градове и която със своята спестовност и с непосилния си труд в течение на десетки години е успяла да изгради жилища или някакви прибавъчни постройки, дюкянче или в друга форма жилище, за да може да получи наем и по този начин, кристализирайки своите спестявания, да осигури с допълнителен доход своето бъдеще.

Ние трябва да заявим на ония, които смущават реда с това, че щели сме да отчуждим цялата градска собственост, че това отчуждаване, което е в интереса на общия народен строеж, засяга само една много малка част и че покровителствува, запазва жилищата и другите сгради на подавяващата част от нашите труженици се знаятчици, държавни служители и други градски собственици. Нещо повече, законът поощрява тях последните в бъдеще към нови все по-големи и по-мощни строежи за общото устройство на жилищата в нашите вече цветущи градове на републиката. (Ръкоплескания)

Така, другари, поставяме ние въпроса и ви молим да имате в съображение тези именно наши мотиви, а не онова, което някой погрешно сметнаха. И ето, отивайки по тая логика, ние трябва да кажем, че с законопроекта ние уреждаме тая материя, като запазваме жилището на всеки гражданин домопритежател и собственик, а на едрите оставяме по едно жилище, като им даваме широка възможност да си запазят най-удобното, най-широкото жилище, едно или две, а заедно с това и едно или две дюкянски помещения, едно или две празни дворични места, с оглед на нашата сегашна действителност, с оглед на нашите социални условия, при които сме живели и сме придобили, отгледали и оградяли тази градска собственост, за да можем при това положение да си помогнем и да импулсирваме и поощрим бъдещите строежи.

Че би било правилно да се последне на закона така, че ние искаме да създадем наш строителен фонд при местните народни съвети по начин такъв, че да притиснем нашите дребни и средни собственици, да ограничим жилищните възможности на нашите граждани и по този начин да убием у тях всякаква воля и кураж за бъдещо строителство. Не. Подобно нещо законът не преследва. Ударението, което слага законът, е ударение върху намирането на най-правилен път, по който да тръгнем за поощряване на строежите и уреждане на жилищния въпрос, а не обратното, както казах и преди малко, да потъкваме възможностите на нашите граждани за строеж чрез брутално отнемане на техните жилища — както някой справедливо се бои — чрез лишаването им от това, което те са създали за спокойствието си и за осигуряване на техните старини. Аз съм длъжен да кажа, че ако спекулантите са искали да осигурят старините си не, а старините на десетки свои поколения в бъдеще чрез попречване на правилното разрешение на строежа, ние изпитваме другия принцип: запазвайки им възможността да имат удобни жилища като наши граждани, да им създадем възможност в бъдеще те със своите усилия да подпомогнат останалите наши граждани в разрешаването на жилищния въпрос в нашите градове.

След тия няколко общи думи по мотивировката на закона, аз за няколко минути, ако ми позволите, ще се спра на някои текстове от законопроекта. Нека да кажа, другари, че не е лесно да се разреши така добре, така правилно, така абсолютно изведнъж жилищният въпрос, както не е лесно да се разреши нито един въпрос днес. Но нека да не забравяме, че трудността при разрешаването на жилищния въпрос не значи, че ние не трябва да го разрешаваме, не значи, че ние трябва да приличаваме на онзи, който е хянал вързан кон. (Ръкоплескания) Ние ще му намерим, както казва народът, цаката. И то не ще бъде трудно, ако всички ние и целият наш народ ни подпомогнете. А ние смятаме, че това може да стане по този начин. И заради туй аз ще ви спомня някои от главните текстове на законопроекта.

Първо. Ние възлагаме упражнението на закона, неговото оделотворяване, неговото осъществяване на кого мислите? Не на една суха формула, не на една догма на закона, не на една фикция, не на една такава формула, от която един от нашите другари, народен представител, веднага се уплаши и започна по професиональному да атакува законопроекта от формално гледище. Не. Нашият закон ще добие правилно разрешение, поради това, че ние възлагаме неговото изпълнение, неговото устройване главно не, а единствено на нашите нови местни народни съвети. Народните съвети ще са ония, които в рамките на закона, в духа на закона, съобразно нашите условия — социални, житейски и общи — ще определят в даден град как да построят с уреждането на жилищната едра собственост. И ние виждате, че след като сме казали в членове 2 и 3 как ще разположим, как ще разпределим, как ще оставим жилищната собственост, веднага в чл. 10 казваме, че всеки има право на едно или на две жилища, всеки има право на помещение в жилището, в което упражнява своето занятие, всеки има право според числото на членовете на семейството си, според своето семейно положение, материално състояние и обществено положение, въз от жилищното помещение, което има право да получи по предишната админея на съответния текст, да получи допълнително.

Аз се учувам на възраженията на др. Павел Цолов. Не сме били, казва, дали точно на членовете на семейството жилище; не сме били определили точно какво представлява жилище; щели сме да оставим жителите без жилища не, щели сме да ги оставим без разбиране какво с това понятие „жилище“. Това е един несъществуващ страх. Може във Вашето съзнание и във Вашата представа това понятие да не е ясно. Може да имате причини да не го разбирате. Но народът го разбира добре и народният съвет ще го преведе добре: ще даде жилища на всички, които са се устроили чрез труд и спестовност, ще даде на всички възможност и право да упражняват своя занаят и да живеят и ще им даде възможности да продължат да строят и да построяват нови жилища. Това е понятието „жилище“, това е понятието „семейство“. Това е основната ядка на нашата живот. Какво неясно има тук?

Неясно било какво ще стане със сънаследниците на открито наследство на съсобствен имот. Ами казвайте го какво ще стане. Ще стане това, което казва законът: всеки има право на жилище така, както определя законът. Този подробности, другари, може да се уреди в комисията. Ние ще дадем най-голяма възможност на комисията да заседава не един ден, а три дни, ако щете. Може да напишем статия, да получим от народа от долу молби, разяснения, въпроси, предложения. Но основното положение на закона ще бъде проведено. То ще се състои в това: народните съвети, с оглед на плана на даден град, да сметнат да оставят на подавяващите собственици техните жилища и да национализират за обществена полза, т. е. за общонародна полза, като общонародна собственост ония големи, широки площи, места и постройки, за да могат да развържат ръцете си, казвам това за трети път, за общото устройство на града при спазването на условията на закона в най-разширената им форма, според местните условия на дадения град от управата на местния народен съвет.

Аз не зная дали би могло на друго място в една недемократична страна този въпрос да се разреши по-добре от така, като ние сме го разрешили.

Този фонд, който ще се основе при народния съвет, ще бъде именно който ще даде възможност да се капитализират средства, да се натрупат възможности, с които в бъдеще ние ще можем да димжим строежите планово, както казах по-рано.

По-нататък в нашия закон е поставен и въпросът — и той също така не е маловажен — за проверка, за декларация, за контрол, за плащане, за една техническа работа, която, другари, ще бъде уредена — аз заявявам това — с един правилник, който ние в момента изработваме и който успоредно с закона ще може да излезе, за да се разпръснат всичките заблуждения, които са наслоени тук и там, и за да можем да дадем на органите на народните съвети правилно ръководство за приложението на закона.

Ние ще разрешим и още утре в комисията повдигнатите въпроси от другарите народни представители така, както те се изказаха тук. Такъв е въпросът за декларациите. Може, другари, да се допусне една поправка например за декларацията. Др. Павел Цолов казва: „Който има един незастроен имот, няма да подава декларация, а той може да има голям имот“. Е да, ние сме употребили в закона този израз в смисъл, не който има един имот на пет етажа или една сграда с 10-20 апартамента, а който има един имот като обект на закона, едно жилище. Който има много етажи и много апартаменти, ще подаде декларация. Но ние можем да допълним това в комисията. Някой може да има и градски и селски имот. И такава едно допълнение ще направим. Ние можем да направим например допълнение на закона относно фиктивните продажби, които станали впоследствие. Ние сме пропуснали да кажем за продажбите, които са станали с частни договори. Ние можем да кажем: продажбите, които са станали с частни договори с незаверена дата и с които може би са антидактирани фиктивни, несъществуващи продажби, се считат недействителни, ако с тях се уреди създаденият жилищен фонд. Ние можем да направим и други някои поправки. Аз не считам, че известна сме оточили всички подробности. Това комисията ще го направи.

Аз трябва да кажа най-накрая, че нашият закон, редом с другите закони от това естество, уреждайки един важен обществен въпрос, какъвто е жилищният въпрос, цели да може в едри линии, на правилна основа, на правилни начала да постави въпроса, а ние по-нататък, прилагайки закона, ще следим за неговото правилно приложение. Ние сме предвидели, решенията на основните комисии при народните съвети, които ще действуват с пълното съдействие на народните съвети, след като се произнесат, да може Министерският съвет като върховна инстанция, да проконтролира тия решения, за да не се допуснат несправедливости, които могат да станат по места, както са допустими въобще грешки при приложението на всеки закон.

Не би било излишно, другари, накрая да кажа, че един от най-главните мотиви, който ни накарва да изготвим този закон, както поменях, е и този, че ние трябва час по-скоро да побързаеме с възлагане на збраната на продажбата на покрити имоти, която ние наложихме и която до голяма степен внесе смущение в народните среди. Вие някога няма да забравите — аз зная, че няма да забравите — как враговете използват всички случаи, за да настоят народа против известни наши мероприятия. Един другар ми съобщи, че някъде по селата в Тетевенско са си заравяли чергите в сламата или в земята, защото те били покрити собственост — понеже били под покрив — и ние сме щели да ги отчуждим. Това е открителна агитация на вражески елементи, каквато беше например и агитацията във връзка с чл. 7 от закона за горите, когато обявихме, че горите стават държавна собственост и те накарваха много наивни собственици-селяни да изсекат кития строителни дървета, с които щяха да построят в бъдеще жилища на своите деца, защото им казали, че погителството нарежда, че всички гори стават държавни. Та ние ще имнем тази збрана за продажбата на покрити имоти.

Аз пропуснах да кажа онова, е което би следвало да започна: ние не отчуждаваме селските имоти. Както виждате, другари, ние, Отечественият фронт, решително се отказваме от демагогията. Ние няма да си позволим, като представители на Земеделския съюз, да представим този въпрос в демагогска форма: вижте, па, министърът на правосъдието е земеделец и селските имоти не се отчуждават! Не. В селата жилищната криза не съществува в такава форма, в каквата съществува в градовете. Там тя е в много слаба форма. И селските стопани трябва да останат спокойни при своите стопанства, основани на обичая на наследяване на тяхната собственост, на начина, по който те практически създават новите стопанства на своята земя, на своите синове и дъщери, да разполагат със своите дворци в рамките на закона за т.п.с. до 5-10 декара, за да могат по този начин, устройвайки своите жилища, да подпомогнат общо устройството на своето земеделско стопанство. И заради туй, ако н един другар депутат да се изказа, че ние не сме засягали едрата селска собственост, това е една подробност, която в никакъв случай не накърнява принципа на закона, тъй като жилищната криза в селата е значително млека и нашият закон не преследва този обект. Аз смятам, че с разрешаването на въпроса за тази важна материя, с прокарването на този закон, който произхожда от основните положения на нашата Конституция, ние в най-скоро време ще приобщим усилията на всички трудеши се маси, ще извадим от съмнение, от страх, от паника известни наши слабонервни граждани и ще дадем потик на строителството на жилища по един планов начин, включен в общия наш двегодишен план, който ще бъде продължен утре в нашия общ петгодишен народостроителски план и в непродължително време ще забравим старите скупени жилища, теглото и мъките, съдилищата и неприяностите на маса наематели в големите градове и ще се радваме на хубави жилища, с всичките удобства, аз бих казал, красоти и сладости, които животът, делото, творчеството на народната отечественофронтова власт ще създаде за щастливия български народ. (Ръкоплескание)

Председателстващ д-р Георги Атанасов: Разискванията по законопроекта са приключени. Пристъпваме към гласуване.

Подпредседател: Д-Р ГЕОРГИ АТАНАСОВ

Ония г-да народни представители, които са съгласни да бъде приет по принцип докладваният законопроект за отчуждаване едрата градска покрита недвижима собственост, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство. Събранието приема.

Съобщавам на г-да народните представители, че току-що е постъпил в бюрото на Народното събрание от Министерството на правосъдието законопроект за разглеждане на останалите висящи дела на народните съдилища.

Законопроектът е отпечатан, ще бъде раздаден и поставен на дневен ред.

Дневният ред за днешното заседание е изчерпан.

Следващото заседание на Великото народно събрание ще стане утре, 15 ч.

Бюрото предлага за това заседание следния дневен ред:

Второ четене на законопроектите:

1. За кинематографията.

2. За радиото.

3. За отчуждаване на едрата градска покрита недвижима собственост.

Първо четене на законопроектите:

4. За изменение и допълнение на закона за признаване юридическа личност на комитетите на Отечествения фронт.

5. За разглеждане на останалите висящи дела на народните съдилища.

Ония г-да народни представители, които са съгласни с така предложения дневен ред, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство. Събранието приема.

Закривам заседанието.

(Закрито в 19 ч. 20 м.)

Секретари: { ДИМИТЪР ЧОРБАДЖИЕВ
ИЛИЯ РАДКОВ

Началник на стенографите: ТОДОР АНГЕЛИЕВ